

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V., Józseftér 10,
hová minden küldemény
intézendő.

ZSIDÓ FELEKEZETI JELLEGŰ
POLITIKAI ÉS SZÉPIRODALMI KÖZLÖNY.
SZERKESZTI: SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:
Egész évre házhoz küldve . 8 frt
Fél évre 4 .
Negyedévre 2 .
Az »IFJUSÁG«-gal együtt
évente két forinttal drágább.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom:

A magyar szó a felekezeti életben. Irta: *Gerő Ödön*. — Madame Cahn. Irta: dr. *Soltész Adolf*. — Főolvasások. — Szentföldi kiállítás. — Manna (Dr. *Jellinek Adolf* könyvéből). — Meturgeman. Irja: *Szabolcsi Miksa*. — Hírek. — Pályázatok. — Hirdetések. — A mellékleten: Mózes halála. (Vers) Irta: *Kisteleki Ede*. — Az utolsó Hasmaneusnő. Fordította: *Gerő Viktor*. — Eszterka (Szomorujáték négy felvonásban). Irta: Dr. *Phillipson Lajos*.

Naptár:

Vasárnap (1898. december 25.) 5659. Tévész hó 12-ike. Hétfő 13-ika. Kedd 14-ike. Szerda 15-ike. Csütörtök 16-ika. Péntek 17-ike. Szombat 18-ika. Hetiszidra: **Vajehi**. Mózes I. könyve 47. fejezete 28. versétől a 50. fejezet és egyszersmind a könyv végeig. Haftora: »Vajikrevu jeme Dovid lomusz . . . « (Királyok I. könyve II. fejezete kezdetétől a 12. versig.)

A magyar szó a felekezeti életben.

Jóralvó törekvés az, hogy a zsidó felekezeti életbe vitessék be mindenképen a magyarság. Bármit mond is az individualizálni és különböztetni nem tudó statisztika: ez a törekvés már is szép sikert aratott. Mégis fordítani akarnánk ezen az igyekvésen. Azt szeretnők, ha a zsidó felekezeti élet vinné a magyar szót és a magyar lelkiéletet, ha nem őt kellene meghódítanunk, hanem ő — szegődne mellénk a magyar szellem terjesztésében. Ha a zsidóság azonkívül, hogy egy isten vallása, a magyarságnak kulturintézményévé válna. Ha az a nagy súly, az a hatalmas erő, amelylyel felekezeti intézményeink a felekezet tagjaira hatnak, egyenesen a magyar géniuszt szolgálná. Ami nem csak ábránd, hanem már bizonyos nehézségekkel megküzdési kénytelen életvalóság. Nem csak óhajítás, hanem a megvalósulás felé iparkodó, munkálkodó igyekvés.

A zsidó felekezeti intézmények már is sok helyütt ágensei a magyar kulturának, terjesztői a magyar érzelmetnek, és már is kitűzött céljuk a magyar nemzeti eszme szolgálása. A javaközségek nemcsak magyar testületek, hanem a magyarságnak intézményei. Iskoláik és nevelő intézményeik a magyarság várai, az a szellem pedig, amely az egész községi életen végigvonul, nem egyéb sikra szólításnál a magyarság mellett. Hát ez nem akar dicsekedés lenni, hanem csak annak az alapnak a megjelölése, amelyen állva, amelyben gyökerezve, ezt az igyekvést tovább kell fejlesztenünk. Csak a bázis kitűzése, amelyről tovább terjesztjük a fölvilágosodást. Azokba a régiókba, amelyekre úgy borult rá az elfogultság, mint

a miazmás köd a mocsárvidékre. Azokba a körökbe, amelyek botor előítélettel merednek rá a maguk felekezetiiségére is, s ezzel a kába nézéssel két külön, egymással ellenséges életnyilvánulásnak látják a felekezethez való hűséget és a profán cselekvést. Amelyek a zsidóság lényegét nem látják attól a fekete, vak kristályrétegtől, amely ezer évek keserűségéből a ragyogó mag köré rakódott. Amelyek világtalan bigottériájukban a zsidó felekezeti életnek éppen csak azokat a részeit látják, amelyek nem a hitnek nyilvánulásai, hanem emlékeknek és szenvedéseknek, a védekezés szükségének, a bujdoklás kényszerűségének hatása alatt formálódtak. Mintha a meggyógyult ember a világért sem akarná otthagyni az ágyát, mert benne kellett feküdnie, amikor a láz gyötörte. Mintha az az ember, aki megázott, mindig nyitott esernyővel járna, s azt tartaná, hogy az, aki a derűs égre figyelmezteti, neki ellensége!

Még, sajnos, sok az a botor ember, a legsötétebb orthodoxia kebelében, aki az öröklött rettegéssel folyton az ágyban marad, noha régóta egészséges. Ragaszkodik azokhoz a hagyományokhoz, amelyekhez a kegyeletnek nincs köze, s amelyeknek keletkezésében a vak véletlennek és az esetlegességeknek van főrészüik. Ezek a körök nem is a felekezeti, hanem még a községi életet is el akarják zárni mindazoktól az életnyilvánulásoktól, amelyek a profán életéi. Nem distingválnak köztük, csak félnek valamennyitől. Nekik a magyar nyelv a községi életben azért nem kell, mert semmi sem kell nekik, ami a külső életre emlékeztet, semmi sem kell, ami ujtás. Dehogy is a bigottériát szolgálják, hanem a hagyományhoz ragaszkodó gyávaaságot. Nagyon téved,

aki azt hiszi, hogy németek az isten adták. Szó sincs róla. A jargont csak örökölték, s nem a jargon drága nekik, hanem az, hogy örökölték, és nem a magyar szótól félnek, hanem attól, hogy valamit a maguk elhatározásából tegyenek.

Nem is konzervatizmus ez, nem orthodoxia, hanem fanatikus lomhaság. Valami szerencsétlen tehetetlenség, valami vak fatalizmus. Ezt megdönténünk, pusztitanunk, nagy kötelességünk. Mindenképen be kell vinnünk a felekezeti életbe, oda, ahol még idegen, a magyarságot, hogy a magyar felekezeti élet szétrombolja azt a lomhaságot, amely a világerő se csukná be az esernyőt, noha ragyogva tűz ránk a napfény. A Jekelfalussy-féle statisztika, amely sok számadatokkal dolgozik, de a számok okát-fokát nem kutatja, keményen ránk szól, hogy még erősebben kell munkához látnunk. A községnek magyar kultur-intézménynek kell lennie, amely Istent és a nemzeti eszmét szolgálja. A felekezeti szellemnek le kell rombolnia azt a felekezeti elfogultságot, amely magáról azt tarja, hogy ő örzi a zsidóság lényegét. Csakis ennek az elfogultságnak romjain érvényesülhet a magyarság a zsidóságban. Nem a zsidó hithűség, nem az orthodox buzgóság és szigorúság megrontásáról van szó, hanem annak a nagy elfogultság-komplexumnak az elpusztításáról, amelynek semmi köze sincs a zsidósághoz, s amely évszázadok alatt csak úgy ragadt hozzá, mint a por a butorhoz. Le kell törölni!

Gerő Ödön.

Madame Cahn.

A zsidóság sohasem fogdosta a prozelitákat. Az a sokszor szemünkre lobbantott exkluzívizás, amely minden más vonatkozásban üres mese, csupán ebben az egy dologban jelentkezik mint valóság. És ez egyik nagyon előkelő sajátsága a zsidóságnak. A türelmetlenség exkluzivitása hiányzik belőle, hiszen alkalmazkodó képessége példaszzerű. Hanem a prozelitaszerzés elől büszkén elzárkózik. A másé nem kell neki. Zsidó hittérítők sohasem voltak. A maga igazságát többre becsüli ez a vallás annál, hogy vándorügynököket tartson. Igaz, nem is fordul elő gyakran a zsidó hitre való áttérés, sem nálunk, sem másutt.

Megvallom, nem is láttam soha életemben zsidó prozelitát, de azt hiszem, ha látnék, nem volnék nagyon elragadtatva. Végre is a hittagadásért nem lekesedhet a zsidó, aki erre saját felekezetében csak is rut példákat láthat. A hitben való megtántorodás maga erény nem lehet, legföljebb a motivuma lehet az.

És mégis mélységes megindulással olvasom, hogy Cahn Gusztáv francia írónak a felesége, aki katolikus volt, áttért a zsidó vallásra. És mikor egy újságíró az okát kérdezte annak, hogy éppen most, kilencz évi házasság után lett zsidóvá, ezt felelte *madame Cahn*:

— Most, mikor az antiszemitizmus Párisban olyan hallatlan mérveket ölt, követnem kellett férjem vallását.

Ime, az asszony. Kilencz álló esztendeig szeretetben élt együtt az urával, a nélkül, hogy valaha kérdeztek volna az egymás vallását. És kilencz év után egyszerre csak arra ébred az asszony, hogy az urának szenvednie kell a vallásáért és ő ezt a szenvedését nem oszthatja meg vele; az urát gyalázzák, üldözik, mert zsidó és ő nem osztozkodhatik az ura sorsában; és egyszerre feltámadt benne az érzése egy erős különbségnek, egy éles elválasztó vonalnak, a mely közte és az ura közt volt, s a melyet kilencz évig nem vett észre. És feltámadt benne a részvét aziránt az ember iránt, a ki odakünn, az élet utálatosságai között most sokszorozva érzi a küzdelem nehézségét, a mindennapos harc keserűségét, mert küzdelme nehezebb, harca keserűbb egy idő óta azért, mivel zsidó; és aki, mikor fáradtan, leverten hazatér a családi fészekbe, talán még ott sem talál teljes enyhülést, hiszen még ott sem lehetnek egészen egymás közt, hiszen csak ő zsidó. És talán gyanakodva néz még a szerető hitves szemébe is, mert hiszen most az atmoszféra tele van azzal a mérges miazmával, a mely hatalmába keríti az emberek lelkét, talán beleférközik ide is, az otthon tiszta levegőjébe, talán már ott is van a métely az asszony lelkében, csak titkolja, mert hiszen mégis a felesége. Ez a mégis! Ez a szörnyű gondolat: »Én zsidó vagyok, ő meg keresztény, a kinek most engem gyűlölnie, gyaláznia kellene és ő mégis az én feleségem.« Talán éjszaka, mikor az utcáról felhangzik *Drummonték* hadainak vad kiáltása: »à bas les juifs!« talán odahajlik a férfi a nyugodtan alvó asszony felé és hallgatja a pihegését és kémleli a lélegzetét és lesi, várja, nem suttogja-e álmában az a katolikus asszony, a mit gondosan rejteget a zsidó ura előtt: »à bas les juifs?«

És ezeket átgondolva, az a gyöngéd, finom lelkű asszony kínos önvádat érzett, hogy nem teljesítheti a hitvesi kötelességét egészen, nem lehet az urának egészen az, a mi lenni akar, a minnek lennie kell; mert csak felesége, holott most hitsorsosának is kell lennie, hogy egészen megoszthassa vele a sorsát. És katolikusból zsidó lett, nem gondolva arra, hogy az urát próbálja a maga hitére csábítani. Pedig milyen jó most katolikusnak lenni Franciaországban. De nem, az urát nem csábíthatja gyávaságra — és gyávaság volna az üldözés elől menekülni és elhagyni az üldözött testvéreket —, hát zsidó lett ő. Zsidó lett az asszony, talán hit nélkül, talán éppen meggyőződése ellenére. Vagy zsidó lett és megtért igazán, egész lélekkel, mert a miről eddig, kilencz évi boldog házassága miatt sohasem gondolkozott, az most hirtelen átvillanhatott a lelkén: az a vallás, a mely az én uramnak, ennek a derék, nemes embernek, ennek az én poétámnak a vallása; a melyért az én hitespárom szenved gúnyt és gyaláztatot; a melytől guny, gyalázat el nem tántoríthatja ezt az embert, még most sem, mikor egyszerre feltámad köztünk az eddig észrevétlen valláskülönbség: ez a vallás bizonyára szép, bizonyára szebb, mint az, a melynek nevében gyűlöletet, hazugságot, piszkot okádik az utca csöcseléke.

Meglehet ez is. Meglehet, hogy egy hívő lélekkel, meglehet, hogy csak egy tiszta, szerető asszonyszívvel ett gazdagabb a zsidóság. Nem kutatom, csak mélyen meghódolok *az asszony előtt*. Az asszony előtt, a ki az urát követte a szenvedésbe, a gyalázatba, a zsidóságba.

Madame *Cahn* zsidó asszony lett ritus szerint, de nem most lett azzá igazán. Az ő zsidó urának hűséges, odaadó hitvese volt, s ezt az odaadó hűségét most megpecsételte a legnagyobb áldozattal. Erről az áldozatról elmélkedvén, akaratlanul is a mi zsidó asszonyainkra gondolok. A típus itt is ez: hűséges, odaadó, tiszta, nemes lélek. Kitünő feleség, mintaszerű anyja a magyar zsidó asszony. Minden áldozatra kész az uráért, ép úgy, mint az a zsidóvá lett francia asszony. A hitét is kész elhagyni az uráért. Sajnos, erre nagyon is kész. És talán ez a leginkább hasonlatos vonás. És ez épen a legkülönbözőbb. Mert *Cahn*né asszony elhagyta a hitét, hogy zsidóvá lehessen, a mi zsidó asszonyaink meg ezer örömmel hagynak el a vallásukat, hogy megszabaduljanak a zsidóságtól. A hitben való gyengeség egyik erős sajátsága a magyar zsidó asszonynak. És különös, de úgy van: annak a *hitehagyott* francia asszonynak a példája kell, hogy a *hithűség* példája legyen itt minálunk. Mert mint mond *az a példa*? Azt mondja, hogy: »Zsidó asszony, légy zsidó. Ha másért nem, *az uráért*.

S. A.

Fölolvasások.

Ha egy testület, melyet létesítésekor rokonszenven, sőt mondhatjuk, lelkesedéssel fogadtak, ötévi főnnállás után, kisebb, szegényebb, mint volt születésekor; ha testület, amilyen a mi *Israelita magyar irodalmi társulatunk*, mely szép és méltó czélokot tűzött ki magának úgy felekezeti, mint magyar nemzeti szempontból, ötévi főnnállás után fölolvasó és választmányi gyűlést hirdet és megjelenik azon (az iskolától eltekintve, melyet dr. *Bánóczy* József igazgató berendelt) a tisztviselői karral és a tanárok hölgyeivel együtt tizennyolcztagu hallgatóság, amint ez f. hó 18-án a pesti izr. hitközség dísztermében történt, — akkor a »közönség indolentiája« még sem elég bő takaró, hogy befedjen mindent úgy, hogy ne lássék ki még a kalap sem, értem a vaskalapot.

A közönség indolentiája, igaz, nagy, nagyon nagy, de mikor nem panaszkodtak a közönség indolentiája fölött? Ha pedig csakugyan nagyobb ez az indolentia ma, mint bármikor; ma, mikor a közönségtől, annyi, de annyi telik, — az minden esetre ok arra, hogy az ember többet tegyen a közönség megnyerésére, érdeklődése fölkelésére és ébrentartására, mint tenne más körülmények között és semmi esetre sem magyarázat arra, hogy ál-mossággal, a közönség föl sem vevésével és mindenek fölött esőkönyös vaskalapossággal úgy járjunk el, hogy a közönség lelkéhez vezető utat az ilyen eljárással még akkor is eltorlaszolnók, ha csak közönség volna és indolentia nem is léteznék.

Hisz nem jönnek el most már gyűléseinkre választmányi tagjaink sem, kik pedig nyolczvanan vannak a vidékiekkel együtt, mely utóbbiak közül is egész a mostani gyűlésig, mely fölolvasó és választmányi gyűlés volt, mindig eljöttek egynéhányan.

Hisz az előző évi gyűlések ragyogó állapot volt a mostani duplaföldadatu összejövetelhez képest, és fölolvasások is voltak már, melyekre jól megtellett a terem; hát az a sokat emlegetett indolentia ilyen nyargalva fejlődnek?

Hagyják azért, kérem, a »közönség indolentiáját.« A közönség nem indolens, csak izlése van és nem megy fölolvasásokra, miket meg nem ért, mik nem neki valók, és amik mellett gyilkos mód unatkozik.

Ami pedig a választmányi tagokat illeti, nos a választmány is csak közönség. Soha úgy meg nem czáfolták azt a hiedelmet, hogy amit zsidók vesznek kezükbe, azt jól megszokták csinálni, mint ezzel a mi társulatunkkal, melyet pedig pár excellenc-zsidók csináltak. Unalom terpeszkedik szét rajta és a vaskalapot a világot le nem tenné. Nem mozog és há mégis csinál valamit, rosszul csinálja. Lássuk csak a fölolvasások ügyét.

A fölolvasásokat annál fontosabb föladatnak valottuk mindig, mert azt az eleven kapcsolatot képezhetik, mely a társulatot a közönséggel összekötheti; az utat, melyen a társulat a közönség szívéhez és értelméhez hozzáférkölhet. A közönséget ezen az uton nemes irányban befolyásolhatja; különösen a zsidóság és története terén hiányos ösmereteit bővítheti, a mivel azt sok tekintetben meg is javíthatja, mert érdeklődést és szeretetet kelt föl benne azok iránt a nemes eszmék iránt, melyekért Izrae évezredekén át szenvedett és küzdött és szenved és küzd még ma is.

Ezeknek a fölolvasásoknak érdekeseknek kell lenniök, megkapóan előadva és könnyű, novellistikus, de mindenképen irodalmi színvonalu stýlben. Anyag bőven van és ha a tárgy megtalálta íróját és a fölolvasóját (mert az utóbbi is igen sokat nyom a latban) megvan az érdeklődő közönség is, mint megmutatta ezt évekket ezelőtt dr. *Kayserling* fölolvasásainál, melyekre nem tudtak elég nagy termet találni Budapesten. Mert hát nem való, hogy az indolentia kiölte volna a nemes iránt való érdeklődést. Tessék csak azt kellő formában nyújtani, a közönség majd tódul feléje.

Ne száraz, tudományos előadásokat tartassanak, miket csak kevesen tudnak élvezni. Hisz a társulat a *közönséget* akarja megismertetni a zsidó irodalom kinézetével és nem a tudósokat, kik arra nem szorultak. Hisz a tudósoknak nem kell bibliafordítás és nem kell *Hilchot-Derech-Erecz* magyarul. A tudósok ezeket eredetiben is megértik.

A *közönségnek* tartasson fölolvasásokat. Írókkal, kiknek névök van az irodalomban és kik *tudnak fölolvasni* is.

Olyan gazdag és olyan ösmeretlen még a zsidó irodalom és történet! Találhat benne megfelelő témát minden irányu tudós, író és poeta. Berlinben, Frankfurt-

ban, Hamburgban, Boroszlóban egész télen tartanak ilyen zsidótárgyu fölolvadásokat. Vannak fölolvadás-ciklusok is. Nehány fölolvadás a hajdani zsidó államról, a hajdani zsidó iustitiáról, katonautigról, nevelésről. Mások a zsidó költészetet ismertetik; a spanyol korszakot, a messiásokat, a zsidó morált, a talmudot, a midrást, a zsidó nőt, a zsidó szerepét a népek között stb. Vannak, kik zsidó könyveket ismertetnek, mikhez a nagy közönség hozzá nem fér, vagy kik aktuális kérdéseket tárgyalnak, mind vonzón, könnyed nyelvezetben és minden mondatból kiáradó szeretettel. Ezer a thema és vannak, hál' Istennek, kik megbirkózhatnak velök és faraghatnak belőlük a maguk egyéniségéhez való fölolvadásokat, szórakoztatva, tanítva, a jobb és nemes felé c-ábitva. Csak legyen, a ki szóba álljon iróinkkal, tárgyaljon velök, keressen témákat számukra és szervezze az egész dolgot nem csak Budapesten, hanem a vidéken is, mint ezt az alapszabályok meg is állapítják, a mit azonban be nem tartanak.

Azzal, hogy valaki nevét adja oda a társulatnak, még semmi sem csinálódik; azzal pedig, hogy a közönség indolenciája fölött panaszokodik, megnyugtattja tán saját lelkiiösmertét, de a dolgot jóvá nem teszi. Annyi mindenesetre bizonyos, hogy társulatnak, mely a közönség jóakarátára szorul, a mai viszonyok között nem szabad *félnie a közönségtől* és nem szabad csak *aludnia*, ha ugyan prosperálni akar. *Tennie* kell, minél több *életjelt* adni magától, hogy tudjanak róla, hogy e gyors életű korban teljesen el ne felejtsek.

Társulatunk pedig ilyen sorsnak indult és ha föl nem ébred, észre sem fogja venni, mikor egyszer csak meg lesz halva.

Pedig kár volna érte, nagy kár. Nem azokért, a miket csinált, hanem azokért, miket *csinálhat*. Gyönyörű föladvatok várnak reá: népszerűvé tenni a zsidó ösmerteket és magyarrá a zsidó életet.

Lásson azért munkához társulatunk és mindenek előtt *népszerű* fölolvadások rendezéséhez még *ebben az évadban*. Amire képesek egy 18-ad rendű német községben, ne volnánk képesek Budapesten, ahol, hál' Istennek! oly nagy a jeles, zsidó hitű, magyar munkások száma az irodalom és tudomány mezején.

Itt egy hevenyében összeállított névsor, tessék választani: dr. Acsády Ignác, dr. Ágai Adolf, Bródy Sándor, Kiss József, Gerő Károly, Gerő Ödön, Palágyi Lajos, Mezei Ernő, Makai Emil, dr. Silberstein Adolf (ki — fájdalom! — most nagy beteg, de a ki, bizunk Istenben, még sok szépet fog alkotni), Vészi József, dr. Pap. Dávid, dr. Bánóczy József, dr. Alexander Bernát, Strausz Adolf, dr. Kunos Ignác, dr. Munkácsi Bernát, dr. Balassa József, Gelléri Mór, dr. Marczali Henrik, dr. Fajér László, dr. Schwarz Gusztáv, dr. Baumgarten Izidor, dr. Markus Dezső, dr. Szántó Mihály, dr. Pollák Illés, dr. Fodor Ármán, dr. Schächter Miksa, dr. Neményi Ambrus, dr. Radó Antal, Hevesi József, Szomaházi István, Kóbor Tamás, Palágyi Menyhért, Ignóty, Keszler József, dr. Gruber Lajos, dr. Aczél Endre, Tábori

Róbert, dr. Löw Sámuel, Szatmári Mór, Roboz Andor, Timár Szaniszló, dr. Heltai Jenő, dr. Visontai Soma, dr. Soltész Adolf, dr. Schwarz Arthur, Veigelsberg Leó, dr. Réti Mór, dr. Neumann Ármán, dr. Mezei Mór, dr. Jellinek Arthur, Tenczer Pál, Szántó Kálmán, Szántó Menyhért, dr. Reichhard Zsigmond, dr. Hevesi Sándor, Székely Ferencz, dr. Bácskai Albert, dr. Mezei Ferencz, dr. Sebestyén Károly, Hazai Hugó, dr. Gonda Dezső, Zempléni P. Gyula, dr. Lázár Béla. Iró rabbik közül dr. Kohn Sámuel (Budapest), dr. Löw Immánuel (Szeged), dr. Perls Ármán (Pécs), dr. Klein Mór (Nagy-Becskerek), dr. Seltmann Lajos (Hódmezővásárhely), dr. Kiss Arnold (Veszprém), dr. Pollak Miksa (Sopron), dr. Steinherz Jakab (Székesfehérvár), dr. Bernstein Béla (Szombathely), dr. Singer Bernát (Zala-Tapolca), dr. Büchler Sándor (Keszthely), dr. Kecskeméti Lipót (Nagyvárad), dr. Venetianer Lajos (Ujpest). Vidéki irók közül bizonyára szívesen vállalkoznák fölolvadás tartására dr. Milkó Izidor, szabadkai hitközségi elnök, ki mint iró bizony Budapestnek is becsületére válnék és meg vagyok továbbá győződve, hogy nem egy keresztény hitű, hirneves iró van Budapesten, ki tekintve a kulturális és nemzeti czélt szintén eljönne hozzánk fölolvadásra. Majdnem biztosan merem ezt állítani Eötvös Károlyról, Vámbéry Ármánról, Tóth Béláról, Ábrányi Kornélról és Ábrányi Emílről, Kozma Andorról, Beksics Gusztávról, Kenedi Gézáról, Benedek Elekről, Lyka Károlyról, Zempléni Árpádról, Horváth Ivánról. Ha kicsiny a névsor, összeállítok még egyet, mert vannak, hál' Istennek, elegenden, kikben megvan a képesség és meg van az akarat egy, vagy több fölolvadásal társulatunk megkedveltetéséhez és emeléséhez hozzájárulni, csak legyen meg a kellő akarat, elfogulatlanság és a mi fő, *munkakedv* a vezetésben.

Itt a mód, tegyék meg az I. M. I. T-et az év több estéjére egy tanulni és épülni vágyó közönség találkozó helyévé, igaz szellemi élvezetnek központjává.

Sz. M.

Szentföldi kiállítás Frankfurtban.

A szentföldi kolonizáció napról-napra való felendülésének bizonyosságaképen a szentföldi zsidó földművesek, terményeiket immáron Európába is átküldik, hogy azokat értékesíthessék. Hogy a világpiac is megismerhesse a szentföld termékeit és hogy azok forgalombahozatala lehetővé váljék, a kolonizáció jóakarói időnkint kiállítást rendeznek — egyelőre Németország egy-egy nagyobb városában —, a hol bemutatják a zsidó földművesek szorgalmának gyümölcsét. Az első kiállítást Berlinben tartották, majd Köln, Boroszló és Hamburg következett. Jelenleg Majna melletti Frankfurtban létesítették a »szentföldi zsidó földművesek és iparosok kiállítását«. A kiállítás, egybevetve a Berlinben megtartott elsővel, impozánsnak mondható. Egy keleties módon felékesített fogadótermen keresztül, melynek falait valódi perzsa és török szőnyegek fedik, a tulajdonképeni kiállítási termekbe jutunk. Az első szobában az Alliance israélite universelle »Mikvéh Jiszrael« nevű földműves-iskolájának bor- és gabona termékeit állították ki. Diszes fényképek az inté-

zet épületeit mutatják be, a tanítói és tanári kart működésük közben, amint az istállóban, pinczében, gyümölcsösben a zöldséges telepeken, a baromfi-udvaron dolgoznak. A földmives-iskolák kiállítása mellett látható a jeruzsálemi ipariskola kiállítása. Tulnyomólag fa- és kőfaragó munkákat mutattak be, némelyike valódi művészi értékkel bírván. A kiállított rajzok és festmények izlésről s kiváló tehetségről tanuskodnak.

Az Alliance iskoláival szemben, a Risón le-Cijón kolonia-kiállítását helyezték el. Ez a falu a koloniák között legelőrehaladottabb, és központja a bortermelésnek. A kész bor mellett óriási szőlőfürtöket mutattak be, hasonlatosakat ahoz, melyet a Mózes által kiküldött kémek hoztak a szentföldről. Nagyságuk és minőségük által egyaránt kitűnnek a kolonia többi gyümölcsei, mandolák, banánok, olivák, fügek, kaktuszfügek, baraczkok, mindenféle ugorkák stb. Ezek mellett bab, lencse, borsó, tengeri, sesam és egyéb vetemények próbái láthatók, valamint üvegekben be vannak mutatva azon földnemek is, melyek a szentföldi szőlők, narancserdők és kertek talaját képezik. *Elcron* kolonia gyümölcsöt, főzeléket, gabonát, buzát, kölest és sesamot küldött.

Wad el Chanin mézzel van képviselve, *Katra* borral, ugorkával és banánával, *Rechovoth* szőlőt küldött, baraczkot és többféle főzelékmet. Igen gazdag a kiállítása *Beér-Tobiah* falunak, melyben eddig ugyszólván kizárólag gabonát termelnek, s így csak gabonanemeket mutatott be. Buza, rozs, árpa, zab s egyéb gabonanemeket látunk ott, melyek közül különösen a zab említendő, mivel ennek vetésére a műveletlen földön termelt vad zabot nemesítették. Különféle lenmagvak, riczinus, sesam, bab, borsó és lencse mutatja a kolónia életrealóságát. *Peszach Tikva* keveset nyujt. A kis *Mozah* csak árpát állított ki. *Röss-Pinah* selyemtenyészésével van képviselve, plasztikai módon bemutatva a selyemtenyészés minden fázisait, a selyempetétől egész a bekötött gubóig, melyeket zsidófiuk és leányok dolgoznak fel a röss-pinahi selyemgyárban. Azonfelül buza, árpa, lencse és sesam terményeket is kiállított e kolonia, *Jessud-Hamaala* parfüm és aetherikus olajgyárainak készítményeit mutatta be, s a kitűnő illatszereivel méltó feltűnést kelt. *Tantura* és *Chedeirah* tök-, ugorka-, dinnye-, narancs- és répa-kiállítást rendezett, *Hauran* pedig buzát, árpát, babot mutatott ki. *Sichron-Jakob* és *Metulleh* kolóniák terményei utközben vannak.

A kiállítás a szemlélőt nemcsak arról győzi meg, hogy a kolonizáció milyen szép eredményeket ért el, hanem arról is, hogy a zsidó a földművelésre és gazdálkodásra is alkalmas, és eredményeket tud elérni ezen a téren is, melyről őt Európában a körülmények és az események sorozatai elterelték. A lehető legnagyobb nehézségek és küzdelmek között kezdték meg a kolóniák zsidó-telepei az előttük ismeretlen földművelési munkákat, s rövid idő alatt azt oly színvonalra emelték, amely nyíltan bebizonyította azt, hogy a zsidó faj az agrikultúra, a nehéz produktív munka terén is képes eredményeket elérni.

Az antiszemitáknak eme kedvencz vesszőparipáját a kiállítás további része teljesen tönkre silányítja, mivel a szentföldi zsidó mesteremberek kiállítása is olyan, mely a legkényesebb igényeknek is megfelel. A nagy számban kiállított olajfa faragványok némelyike valóságos műremek és alkotóját a legelőnyösebb színben tünteti föl. A műremek alkotói pedig a sokat meghurcolt zsidók, kik bebizonyították e kiállításon, hogy a zsidókból nem csak jó földmivesek, de jó iparosok is válnak.

A kiállításnak egy külön termét a borkóstoló helyiség foglalja el, hol a legfinomabb borok kerülnek poha-

ranként eladásra. »Esra«, »Katra«, »Risón le-Czijón«, »Sichron-Jakob« és egyéb telepítvények szolgáltatják a különféle ízű, édes, nehéz, vagy csipős borokat, de valamennyit kitűnő minőségben. Nem szabad elhallgatnunk, hogy a szentföldi cognac messze tulszárnyalja az európai gyártmányt.

Ilyenformán tehát a szentföldi zsidó földmivesek és mesteremberek kiállítása teljes mértékben kielégítő. A látogatottsága a kiállításnak a legvérmesebb reményeket is fölülmulja, s hogy nemcsak a zsidók lelkesednek e jó ügyért, annak az is tanujele, hogy a napokban szétküldött körlevél, mely a szentföldi termékeket ajánlja a fogyasztó közönség figyelmébe *Battenberg*, *Dechert*, *Bernhard* prot. lelkészek, *Funk* országgy. képviselő és *Krebs* török vezérkonzul aláírását is viseli. Egy ötven tagból álló női bizottság is buzgólkodik különben azon, hogy a jó siker el ne maradjon. A szentföldi import-társaság és a szentföldi és sziriai földművelő zsidókat segélyező egyesület, melyeknek a kiállítás létesítése körül bokros érdemeik vannak, meglelégedéssel s önérettel tekinthetnek a zsidó gazdák és mesteremberek kiállítására.

Manna.

Dr. Jellinek Adolfnak »A zsidó európai közmondásokban« című könyvéből.

Alli ebrei venne in fortiduo la manna.

Mannát megutálta a zsidó.

(Olasz közmondás.)

A manna meg a zsidó a szláv példabeszédekben is szerepelnek.

Azt mondja egy orosz közmondás:

Hospod i Zidov mannoj kormil.

Az ur a zsidókat is mannával etette.

Az ukrainai nép így szól kozák stílusban:

Ne chotiby Zidy isty manu, reehoj-ze idja cebulju.

Nem kellett a manna a zsidónak, azért kell most beérnie hagymával.

Az olasz pusztán azt a tényt konstatálja, hogy a zsidók a mannát vagy az ambróziát* megsokalták a pusztában.

Az igazhitű orosz a mannát az istenbe vetett bizalom jelképe gyanánt használja.

Ukrainának szeretetreméltó lakói, akikkel már több alkalommal volt szerencsénk megismerkedni, azért cizálták a mannát, hogy megcsufolják a zsidókat a hagyományesért, pedig az legalább is van olyan kitűnő étel, mint a — a fagygyugyertya, melyet a kozákok olyan pompás csemegének néznek. Különben a sok példabeszédük közben, maguk a lengyel zsidók is hajtogatják: »Hoben wir Jüden nit gewolit essen in der midber kein Man, müssen wir atzind essen Zibbeles.« Mi zsidók a pusztában a mannát sem akartuk megenni, s most hagymát kell ennünk.

A manna, mely különben a köztudatba ment át és azon szavak közé tartozik, melyek minden kultúr-nép ajakán otthon vannak, a zsidók munkás természetének ősrégi bizonyítéka.

Délelőttönkint a nap égető heve alatt szedegették össze a pusztában, hogy, mint a zsidó bölcsék mondják, a zsidók megemlékezzenek ezen bibliai mondásról: »Arczod verejtékében költsed el kenyered.« A manna sem kenyéllé, sem semmivé nem engedte őket

* A talmud (Joma 75) és Nagy Bazilius egyházi atya a böjtről írt homiliájában a 78. zsoltár 25. versére vonatkozva, a zsidók eledeleének (lecham abbirim) mondja a mannát.

lenni, mert a »forró homlokról jó, ha izzadság omló«, nehogy később idegennek tessék előttük az izzadság fakasztó munka. Eltűnt a manna, mikor a zsidók az ígéret földére, vagyis más szóval oda léptek, ahol a földet föl lehetett hasogatni és bevetni, hogy tápláló magot teremjen.

A manna egyuttal arra is szolgált, hogy a zsidókat meglegedésre szoktassa, mivel belőle egy-egy napi tápláléknál egyikük sem kapott sem többet, sem kevesebbet, mint a mennyi egy mértékbe — »omer« volt a neve, — belefért.

És azoknak utódai, kik egykor a pusztában mannával táplálkoztak, még maig is szorgalmasak, dolgozók, munkások és kiválnak meglegedettségükkel. Falánk és iszákos nagy riikán akadt közüjük. Ennélfogva meg sem is ütődhetünk azon, mikor egy roman zsidó közmondás avval példalózik:

»Er fresst wie e Goi.«

A zsidók Romániában munkásságukkal és meglegedettségükkel még manapság is megszegyenit embertelen kinzóikat. Görögországban az ifjúságot ugy rettentették el az iszákosságtól, hogy olyan embert mutogattak neki, aki részegen tántorog és az utca sarában hempereg; Romániában pedig, ahelyett, hogy kinoznák, sokkal okosabb volna a zsidókat mint az önmegtartóztatás és meglegedettség példányképeit állítani a román nép elé.

Nagy régen Znaimban, Morvaországban, egy nagy teremben, melyet a város készséggel bocsájtott rendelkezésünkre, fiatal párt eskettem. Száz meg száz keresztény volt jelen az esküvőn. Beszédemben, melyet ez alkalommal intéztem a jegyesekhez, a mannára hivatkoztam, mint a meglegedés jelképére és azt mondtam, hogy egy mannával telt üveget örök időkre kellett tartogatni, evvel figyelmeztetendő a zsidókat a meglegedett, önmegtartóztató és takarékos életre. A zsidó vallás minden hívének, mondám rethorikai szabadsággal van ilyen mannáns üvegeséje, mely folytonosan a meglegedett és takarékos életre ösztönzi őket. Sok zsidó inkább meglegedettségének és takarékoságának, mint szerencséjének köszönheti vagyonát. Az esketés végeztével néhány keresztény hölgy azt kérdezte zsidó ismerősétől, vajjon nem volna-e szives neki ilyen mannáns üvegesét mutatni?

A boszu.

Ebreo, donna e huoma con Zsidó, nő és koronaviselő
corona, majla pe dana (szerzetes) meg nem bocsájt soha.

Ez a példaszó szórul szóra meg van a spanyol szólásmódok közt, s már ismertettük is.

Hol van a hazája Spanyol- vagy Oroszországban-e? Spanyolországban.

Bizony Olaszországban is voltak szép asszonyok, akik Éva anyánk valamelyik másik lányának meg nem tudták bocsájtani, ha szépségük ezé mellett homályba borult, vagy ha mindjárt más okból is e mögé helyezte őket a társaság.

A fehér és a fekete barátok, kik Olaszország kolostoraiban a világ zaja elől visszavonultan csendesen ettek és ittak, az összeférésnek szintén csak ép oly kevésbé lehettek példányképei, mint azok, kik jámbor szemlélődő életüket Granadában, Szevillában és Toledóban éltek végig.

Ami a megférhetlenek társaságának harmadik tagját, a zsidót illeti, hát biz azt jobban meg lehetett figyelni Spanyolországban mint Itáliában, mert ott jóval többen voltak. Azonkívül a pyrenei félszigeten

sokkal szabadabban, nagyobb tekintélyben és jobb módban éltek, mint a kisebb olasz városokban és csak is a szabad zsidókról, akik a spanyol hidalgókkal versenyre keltek, lehetett azon tapasztalatot szerezni, hogy a sértésekről nem egy hamar feledkeznek meg.

A spanyol példaszót tehát Itáliába ugy importálták, és nem is annyira a zsidók, mint inkább az asszonyok és szerzetesek kedvéért. A zsidók csak ugy kerültek olasz földre, hogy a példabeszéd a hosszú szoknyák és a különböző csuhák társaságába kebelezte be őket.

A Vendetta hazájához és a titkon működő stillethez nem is igen illik a zsidó haragtartás feipanaszolása. A zsidó boszuvágy legfőlebb átkokban és átkozódásokban, de a borzalmasság és vérontás tényeiben sohasem nyilvánult.

Me t u r g e m a n.

(Szerkesztői üzenetek.)

Statisztikus. Igaza van. Naivak voltunk, igazságot várni Mócsy Antaltól, ki *hamis adatokkal* operál, csak-hogy fölizgassa a kedélyeket, a zsidóságot az ország birtokosaiként tüntetvén föl. Utólag mi is elolvastuk azt a cikket és valósággal elképedtünk, hogy egy öreg ember, kinek szavai amellet csak ugy csurognak a keresztényi szeretettől és az igazság után való epedéstől; ki adja a jámbor keresztényt, a jó bácsit, az erényes, a szemérmes, az igaz férfit; ki tanítókat nevel és tagja a törvényhozásnak. — hogy egy ilyen ember *ilyeneket* produkáljon, csak-hogy, — és mindig a keresztényi szeretet nevében — arra utalhasson, hogy immár eljött az ideje, hogy a zsidók ellen megindítsák a háborút. Ilyen »szeretete« Hillel tanítványa, Jézus, nem tanította a hivat. Tiltakozunk is az ellen, hogy a kereszténység alapítója, ki Juda törzsének a hajtása, ki Izrael szellemét vitte be a pogány világba és kire joggal büszke a zsidóság, — alattomoságot, képmutatást és gyűlöletet hirdett volna és hogy ennéllogva joga volna a zala-tapolczai orsz. képviselőnek a keresztényi szeretet nemes nevezetét alkalmazni a maga eljárására.

Céljai elérésére az az öreg ember nem átalotta leírni, hogy pl. »*Budapesten a házak kilencz-tizedrésze izraeliták-é*« (Csak »izraelitáról« beszél a kedves, attól való félelmében, hogy megtalálnánk tán haragudni, ha zsidóknak mondana). Ha igazságot akart volna, mint annyiszor hirdeti, nem kellett volna, csak a »Budapesti cím- és lakjegyzék-et« megnéznie, hol utcák szerint telekkönyvi számok szerint van megnevezve minden budapesti háznak a tulajdonosa. Megtudta volna, hogy Budapest 10 kerülete közű héiben átlag nem kilencz-tizedre, de *féltizedre* sem tehető a zsidó háztulajdonosok száma, a többi 3 kerületben meg *sehol sem éri el az öttizedet*, ugy hogy egész Budapesten — és itt inkább többet mondunk, mint keveset — az összes háztulajdonosoknak *legfőbb háromtizede* zsidó, de valószínű, hogy ennél jóval kevesebb. Tessék csak a Vár, a Krisztinaváros, a Viziváros, a Ráczváros, Ujlak, Ó-Buda, a Belváros, a Józsefváros, a Ferenczváros és Kőbánya házainak lajstromában lapozni. Nem izgatni akar-e hát, nem féltékenységet és meghasonlást terjeszteni, aki az ilyet leírja?

Még kézzel foghatóbb Mócsy Antal rosszakarata, midőn az itt említettél is horribilisebb hamis adatnak a leírásától nem rettent vissza a vidéket illetőleg. »A földbirtok is — írja Mócsy — *tulnyomóan a kezökben van, már t. i. a zsidókéban.*

»Némely törvényhatóságban — írja feljebb — több a zsidó virilista, mint a nem zsidó és átlag számuk egy harmadra tehető a törvényhatóságok bizottságaiban.« Micsoda hallatlanul butának ítélni a közönséget az az ember, a ki ilyet leírni nem átkodik! A ki valaha lapozgatott »Magyarország földbirtokosai«-nak sémájában, tudja, mennyire igaza volt Károlyi Gábor grófnak, midőn azt állította, hogy két főpap és két mágnás család birtoka fölér Magyarország összes zsidóinak földbirtokával. Nem *tulnyomó* részben, de a földbirtok két perczentje sincs zsidó kézben, a mint azt a már említett lajstromos kötetből Mócsy Antal is könnyen kiszámíthatja. Valóban megérdemli Mócsy Antal, hogy ezentul az ő nevére kereszteljenek el izgatásra és gyűlölség kellésére szánt minden ilyen rosszakaratu és ostoba nagyítást. Nevezük hát egyszerűen mócsyádának azt az állítást, hogy a törvényhatósági bizottságokban átlag minden harmadik tag zsidó. Jut eszerint közigazgatási bizottsági tagság jó sok házalónak és sakternek is, nem is szólva a kis szatócsról és a nagy korcsmárosról. És mi még Mócsy Antal igazságszeretetére apeláltunk! Igaza van önnek, igen, igen naivak voltunk.

Dr. H. L. B. Ötletnek elég jó ötlet, de ha valóban megtörtént, az ön »szent«-je még sem olyan szent, a milyennek föltüntetni szeretné, sőt még csak nem is becsületes. A háziur követeli a házbért és ráteszi a kezét a nagyjambor reb Lézer butoraira. Ugyanazon a napon a háziur nevenapját üli, amely alkalomnál meghatottan veszi észre, hogy szegény jambor lakója, kinek lefoglaltatta holmiját, kivilágította ablakait. Természetesen az ő (a háziur) tiszteletére. Ez annyira hat rá, hogy a szegény embernek rögtön megüzeni, hogy elengedi az egynegyed házbért — 22 frt 50 krt. Reb Lézer odavan örömben és sugározva a holdogságtól közli övéivel, hogy, ime Isten megjutalmazta, hogy olyan pontosan tartotta be a — chanukagyertyagyújtását, és különösen azt, hogy minden fiával külön-külön gyújtott mécsset, miket aztán, mint szokás, az ablakokba tettek ki, amire a háziur azt hitte, hogy az ő nevenapja tiszteletére illuminált szegény, szorongatott lakója. Mondom, ötletnek jó ötlet, de semmiképen sem vagyunk hajlandók reb Lézer elfogadni annak, aminek ön megtette: szentnek és kiválóan becsületesnek. A talmud pl. az ilyen eljárást *lopásnak* bélyegzi, véleménylopásnak (gónév-daath), mit a következő példával illusztrál. Ha meghívsz valakit lakomára, kiről tudod, hogy meghívásodat el nem fogadhatja, azzal véleménylopást követsz el. A meghívott ugyanis azt hiszi, hogy meghívásod komoly, amiért elismeréssel tartozik. Az az elismerés lopott és az a jóvélemény is az, melyet a meghívott épen a meghívás folytán rólad táplál. Nem szabad félrevezetni másnak a véleményét, nem szabad hamis uton jobb véleményt támasztani magunkról felebarátunkban még akkor sem, ha az anyagi hasznunkra nem is válik. Ha az rád nézve nyereséggel jár, te akkor ahoz a nyereséghez lopás és csalás útján jutottál. A talmud szerint ergo az ön »szent«-jének azt kellett volna mondania háziurának: Uram, ön téved. Nem az ön tiszteletére gyújtottam én azokat a mécsket, hanem Istenem tiszteletére. Igaz, hogy akkor kiteszi magát annak, hogy a házbér fejében elveszik a butorát; csak hogy az igazi jellem, a föltétlenül becsületes ember, plane a szent az ilyennel nem törődik, mint nem törődött véle Rabbi Szafra, kiről a talmud a következőt beszéli el:

Birtokában lévő ritka nemes kőért kopogtatott be egyszer hozzá egy pogányhitű vevő, ki a kőre már előbb alkudott. »Megadom a kért árt — ezekkel a szavakkal nyitott be a rabbihoz a pogány — mire azonban a rabbi

mitsem felelt. Még csak nem is fogadta köszöntését. A vevő erre magasabb árt mondott, és mert a rabbi most sem felelt, még magasabbat. A rabbi azonban csak hallgatott. A pogány erre a rabbtól eredetileg kért ár ötszörösét ígérte. Rabbi Szafra csak most szólalt meg. »Bocsáss meg — ugymond — hogy nem üdvözöltelek, hogy beszédedre nem feleltem. Csendes imát végeztem és mikor Uram, Teremtőm előtt állok, ember beszédére nem felelhetek. Ami az árt illeti, meg kell vallanom, hogy ha nem imádkozás közben találsz, odaadtam volna a követ első ígéretedre. Többre nem is számítottam. Ha én most már elfogadnám utolsó ajánlatodat, félrevezetnék és azt hitelném el véled, hogy csak ilyen árért akartam odaadni árumát, ami nem való, már pedig a mi Szentírásunk azt tanítja, »igazat beszélj önmagad szívében is« amiért mestereink megtiltották, hogy félrevezessük mások véleményét. Vedd azért a kívánt követ és fizess érte azt az árt, melyet én kértem érte. A meglepett vevő elálmélkodott, de rabbi Szafra szót: Nem fogadok el magasabb árt, már azért sem, mert abból, hogy Istenemet imádtam, nem akarok hasznot húzni. — »Dicsőség az Istennek, — szolt erre meghátva a pogány — ki ilyen törvényeket adott és dicsőség néktek, Izrael tanítóinak, kik ezeket a valóban isteni törvényeket így magyaráztatok. Mikor eljöttem, nem is képzeltem, milyen nemes követ fogok itt találni. Találtam *hitet*, melyet minden áron magamévá akarok tenni; vegyél föl, ó rabbi, Izrael közönségébe.« Lám, és ezt a Rabbi Szafrát *mintának* állítja elének az a sokat szidott talmudmorál.

P.—I. Láttunk mi már mást is. Hallottuk mi már szidni »azt a gazembert« és a káromkodó a *talmudot* értette. A »Bészhamidras nevű híres rabbi« tehát nem is olyan nagy dolog. Tenczer Pál bátyánk különben még furesább dolgról tud, miről annak idején (1865-ben), mint a »Magyar Izraelita« czimű, általa szerkesztett lapban meg is emlékezett. A *magyar tudományos akadémiában* egy neves tudós többek közt egy *Adrabe nevű rabbiról* értekezett ki a talmudban oly nagy szerepet játszik. (Ad-rabba tudvalevőleg talmudi terminus technikus és körülbelül azt fejezi ki, hogy ellenkezőleg.)

Dr. G. V. B. A bibliai korszakban nem ösmerték azt a mi mostani időszámításunkat, mely csak a közép-korban terjedt el a zsidók között. Salamon királyig az Egyiptomból való kivonulást (3293 esztendő előtt) vették az időszámítás kiinduló pontjául. A salamoni szentély fölépülésével új időszámítás kezdődött. Később a szentély földulásától számoltak vagy a babyloniai fogságtól. Legtovább tartott aztán a görög uralom kezdetétől kiinduló (szeleucida) időszámítás, mely majdnem 1500 esztendeig volt szokásos, azaz egész a 12. századig, mikor a zsidó írók az időszámítást a világteremtésétől kezdték datálni, időszámítás, melyet a zsinagóga még most is használ.

B—i Ch. K. Ha uzsorás volt, akkor jól tette a Chevra Kadisa, hogy jóval többet követelt a sirért, mint hasonló viszonyokban élt más elhunytak az örököseitől. Hogy miért, az ösmert dolog. Minden más becsületes halottnak nem örökre adják a sirhelyet, mert valaha föl is fog támadni. Az uzsorásról azt mondja a talmud, hogy nem lesz része az örök életben, tehát ott fog maradni örökké a sirban, hadd fizesse hát jobban azt a helyet.

Dr. —i —d. B. Két szólásra nézve kér fölvilágosítást tanár ur, miket a még németül beszélő öregebb zsidók közt Szabolcsban és Zemplénben hallott. Az egyik ez: No de te mehetsz már *aprenoveszt* énekelni; a másik,

melyet szintén akkor használnak, ha azt akarják mondani, hogy már ugyis vége mindennek, ez: Kiálthatsz már *hajvekjájt*.

Mind a két szólás a lithurgiából vette eredetét, az egyik — a mi magában véve is elég érdekes — a katolikusból, a másik a zsidóból.

Aprenovess nem más, mint a latin »ora pro nobis« azaz: imádkozzál értünk. A zsidók processiók alkalmával hallhatták. A katolikus hívek ilyenkor a szenteket szólítják és énekelve imádkozzák minden sor végén: ora pro nobis. A mi a *hajvekjájt* illeti, tanár ur rosszul jegyezte föl a szót, mert nem *hajvekjájt* mondanak, hanem *chaj-vekajam*-ot. Az ezekkel a szavakkal kezdődő héber imát ugyanis (*chaj-vekajam* azt jelenti, örökké élő, örökké fönnálló, azaz Isten) a jámborok nagy kiabálva mondják (hogy ez a szokás honnan származott, nem tudjuk), mintha kétségbe esve könyörögnének segítségért. Abban, hogy ezeket a szólásokat jó volna összegyűjteni, mielőtt a jargon egészen elvész, igaza lehet a tanár urnak, de mi azt hisszük, hogy — fájdalom — *nem olyan sietős* még a dolog.

Sárosi. És ezt e cikket *most* küldi be hozzánk? És félve teszi hozzá, hogy esetleg enyhítsünk az iráson, hogy a »nagy reformer«-nek valahogy tulságos nagyon meg ne ártson. — A nagy-jámbor, öreg Sajé is baltát ragadott, midőn egyszer téli éjszakán valamely gaz fickó kirántotta ablakából a párnát, persze kívülről, melylyel a kitért üveget gazdasszony-felesége pótolta. A kétszer is görbe, kicsiny, öreg Sajé, élete párja jajveszékelésére leugrott ágyáról, rögtön azonban természetesen nem futtatott a zsvány után, mert jámbor zsidónak, ha álmából fölkel, négy rőnyi utat sem szabad megtennie, míg mindegyik kezét háromszor tiszta vízzel le nem öntötte; de »arba-kanfesz« nélkül sem járhat, ha egyszer fölkel, négy rőnyire sem. Mosdott hát a jó öreg, megkereste aztán »zsidakli«-ját, elmondotta áhitattal az előirt benedecziókat, amik nélkül szintén nem mozdulhat az ágyából fölkel jámbor zsidó, aztán eszimat rántott, télikabátot öltött, sált tekert a nyaka körül, aztán kirohant a konyhába keresni. — Az asszony kíváncsian kérdezte: »Sajé, mit keressz?« — „*Baltát*“ szolt az elszánt férfiú, mire az asszony rémülve szolt: »az Istenért, Sajelében: *gyilkosságra ne add magadat!* A zsvány már akkor valahol a falu második végén járhatott a párnával. Ön is fél, hogy valahogyan nagyon fejbe találja kőintani azt az embert, kinek tulajdonképen már nincs is feje. Az az ur rég le van tárgyálva.

Dr. K. Z. B.—n. A politizálással úgy vagyunk, mint sok törvényt, melyet nem azért hoztak meg, hogy az ember szerintök cselekedjék, hanem csak *cselekedhessék*. Ilyen pl. a felekezetenküliség. Nem azért letünk politikai lap, hogy politizáljunk, hanem, hogy *politizálhassunk*. Tartunk föle, hogy elébb kell élnünk vele mint ön is szeretné.

Gl. P. Gy—a. Honnan tudjuk mi azt, kérdezi, hogy ön hozzá sem konyit a rabbinikus tudományokhoz, mikor nem is ösmerjük és mindössze azt a két sor irást láttuk öntől, melyben néhány munkát sorol föl? — Elég az. Ön többek közt említi a Jóre-Deát, az Eben-Ézert és említi a Sulchan-Aruchot. Hát ennél lényesebb próbát nem is szolgáltatott volna. Ha valaki azt mondja, hogy betéve tudja a Chumist. vagy a Pentateuchust és hozzáteszi, hogy még ezen kívül tudja könyv nélkül *Berésit*, vagy a *Genesis* és *Bamidbar*, vagy *Numeri* könyveknek is a felét, akkor Ön azt fogja mondani, vagy gondolni, hogy az a jó ember svindlér. Hisz *Berésit* és *Bamidbar* részei a Chumisnak. Úgy vagyunk az ön felsorolásával

is. A ki valaha csak feléje nézett a rabbinikus ösmereknek, tudja, hogy egy Sulchan-Aruch nevű könyv tulajdonképen nincs is, hanem van négy munka: Orach-Chajim, Jóre-Dea, Chósen-Mispat és Eben-Ezer és ezek együtt képezik a Sulchan-Aruchot.

Id. dr. G. I. Budapest. Hivatkozva a Meturgen egyik előző üzenetére, »poszuk«-ot akar váltani kegyed is. Szívesen szolgálunk. Héber neve Jiczhak, olyan vers kell tehát, mely jottal kezdődik és kuffal végződik. Találtunk ilyet; értelme is ráillik az ön nemes működésére, mely annyi szegényembert váltott már meg a kétségbeeséstől. A vers ez: »*Jócziém méchosech ve-czalmovesz umószrószéhem jenaték*«. (Zsoltárok könyve 107. fejezet 14. vers.) Magyar fordítása ez: Megmenti őket a sötétségtől és a halál árnyékától és lánczaikat szétitri.

B. H. Budapest. Nem engedjük meg senkinek sem, hogy a »Gyöngyszemek«-et összegyűjtse és kiadja. Megteszszük azt majd mi magunk. — A »Jahrzeit«-ra jó magyar szó a gyászforduló.

B. R. jegyző Vácott és Hassóél Érsekujvárott. A miniszteri rendelet, mely szerint a hitközség kötelékből kilépő és más községbe belépő tag tartozik a hitközségnek, melyből kilépett, még 5 éven át minden terhéhez hozzájárulni, hatályban van még ma is. A hitközség ez idő alatt még föl is emelheti annak a tagnak az adóját, vagy kiróhat rá új terheket, csak úgy, mint a többi tagjaira. Hogy a felekezetenből kilépő szintén 5 évig tartozik a hitközségi terhekhez hozzájárulni, már nem miniszteri rendelet, hanem törvény.

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetése **december végén** lejár, szintugy azokat, kiknek előfizetése már elébb járt le, tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési árak:

Egész évre	8 frt — kr.
Fél évre	4 » — »
Negyed évre	2 » — »

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak:

Egész évre	7 frt — kr.
Fél évre	3 » 50 »
Negyed évre	1 » 75 »

Ujjonnan belépő előfizetőknél megküldjük lord Beaconsfieldnek (D'Israeli)

A MESSIÁS,

Breier Ednárd

Az ó-budai bachur

czimű. lapunkban megjelent regényeket és Philippsonnak lapunkban most folyó,

„Eszterka”

czimű szomorujátékának eddig megjelent folytatásait.

Az „Eggenlőség”

szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Józseftér 10.

H i r e k.

— Az izraelita magyar irodalmi társulat, melylyel lapunk jelen számának »Főlolvasások« című cikkében foglalkozunk, f. hó 18-ikán tartotta választmányi és főlolvasó gyűlését, melyre azonban csak választmányi tagok kaptak meghívást, a mi hibának bizonyult. Mert ha a főlolvasásra meghívót kapnak a rendes tagok is, tán mégis többen jelentek volna meg és nem kellett volna várni félóráig, hogy aztán a praeparandia növénydékei és vagy 14 választmányi tag és 4 hölgyhallgató előtt nyissák meg a gyűlést, a mi különösen a világi elnököknek, dr. Weinmann Fülöp kir. közjegyző és kir. tanácsosnak eshetett rosszul. Már csak azért is, mert a távolmaradt papi elnök (dr. Kohn Sámuel) köszöntőjét neki kellett főlolvasnia, már pedig ez a köszöntő virágzásról, sikerekről, eredményekről számol be és ezt dr. Weinmannak ürrességtől kongó teremnek kellett elmondania. Utána dr. Bánóczy József titkár olvasta jelentését, mely még szebb képet festett, sőt szól haladástól és »gyors sikerek«-ről, és sok szép más dologról, sőt arról a reményről is, hogy egy már 5 év előtt kiírt pályadíjra tán érkezik még munka december végeig, mert eddig nem érkezett. Elnök főlhívására, óhajta valaki megjegyzést tenni, Szabolcsi Miksa szólalt föl, azt kérdezvén, nem vette-e észre eddig a vezetés, hogy a társulat elvesztette minden összefüggését a közönséggel, melynek érdekében létesült és mely neki rokonszenvét előlegezte.

Szóló a főhibát abban látja, hogy a társulatban nincsen igazi élet és valósággal fél a külvilággal való érintkezéstől, amiről tanuskodik az is, hogy a főlolvasásokat, melyek alkalmasak volnának arra, hogy a közönséggel a társulatot megkedveltessék, meg nem tartották sem a mult évben, sem a jelen esztendőben. Azok a főlolvasások pedig, melyeket választmányi gyűléseken úgy »egy füst alatt« megtartatnak, szépek ugyan és minden zsidó teheologusnak örömeire válók, de a közönségnek nem válók. Hosszabb beszéde végén szóló követeli a laikus közönségnek való, népszerű főlolvasások megtartását, melyekre hiszi, lesz arra való főlolvasó és lesz közönség is, mint volt Agai és Silberstein főlolvasásának. — Tenczer Pál szerint előtte szóló panaszai lehetnek jogosultak, megjegyzi azonban, hogy most nem tárgyalhatók és nem is volt helyén való, hogy Szabolcsi most szólalt föl. Mert ez a főlolvasó gyűlés (hát miért olvasták föl ezen az elnök és a titkár jelentését és miért hívta föl az elnök a választmányi tagokat, van-e valami megjegyezni valójuk?) a választmányi gyűlés csak a főlolvasás után következik, akkor majd felel Szabolcsi panaszaira. Erre dr. Blau Lajos, a szeminárium tudós tanára hozzálátott főlolvasásához, melynek címét az ülésig nem ösmerték. Olvasott pedig a »A zsidó vallás jelenéről és jövőjéről«. Szép főlolvasás volt és még sokkal szebb lett volna, ha jó főlolvasótól hallottuk volna; tele volt tudással a zsidóság és földadatai iránt való szeretettel és csodálattal, de népszerű és annak a közönségnek való, melyet a társulatnak meg kell szereznie, ez sem volt.

Bölcselkedő fejtegetések nem válók a nagy közönségnek, mely újat megtudni és hazavinni akar valamit ilyen főlolvasásból. A tetszéssel fogadott főlolvasás után elnök dr. Weinmann Fülöp fölolvassa a jövő évi költségvetést, melyet a választmány tudomásul vett. E szerint az 1899 évi bevételek 6200 frttal, a kiadások 5050 frttal irányozvák elő. A vagyon készpénzben és értékpapirokban 11.000 frtot meghalad. Elnök ezután hosszabban felelt Szabolcsi felszólalására. Elősméri, hogy a propagáló bi-

zottság, melyet Szabolcsi aposztrophált, eddig tényleg alig csinált valamit, de igéri, hogy rajta lesz, hogy ezen segítsenek; könnyen helyrehozhatók az adminisztratív hibák is, mikre Szabolcsi utalt, végre ami a népszerű főlolvasásokat illeti, elősméri, hogy ilyeneket rendeznie kellett volna a társulatnak és igéri, hogy a dolgot az igazgató bizottság elé fogja vinni, amely remélhetőleg mindnyájunk meglegedésére fog eljárni. — Tenczer Pálnak az elnök teljesen kielégítő nyilatkozata után nincs mondanivalója, csak azt akarja megjegyezni, hogy helyesli azt, mit Szabolcsi mondott, ő is szeretné a kivánt főlolvasásokat és egyáltalán több életet a társulatban. Dr. Weiszbürg Gyula is osztja Szabolcsi kifogásait és ajánlja, hogy a főlolvasásokat belépti díj mellett tartsák meg, mert ez már úgy van, hogy az emberek inkább elmennek oda, hol fizetniök kell, mint olyan helyre, hol ingyen olvasnak föl. Szabolcsi köszönetet mond az elnököknek kielégítő fölvilágosításáért, mire elnök a gyűlést berekeszti.

— Uj elbeszélés. Mai számunk mellékletén egy ösmert, kiváló német író legszebb történeti elbeszélésének közlését kezdjük meg. A címe *Marianna*. A zsidó birodalom utolsó évszázadában játszik a történet, amelynek hősnője Marianne, az utolsó Hasnoneusnő. A fordítást Gerő Viktor tanár végezte, igyekezővén az eredeti minden szépségét hiven visszatükröztetni.

— Erzsébet királyné emléke. Az aradi zsidó hitközség Erzsébet királyné emlékének többek között azzal is áldozott, hogy ülésterme számára megfestette arcképét, melyet e héten tartott közgyűlésén adott át rendeltetésének. Deutsch Bernát hitközségi elnök nyitotta meg az ülést hatásos beszéddel, amelyben Magyarország védő asszonyának tragédiáját az igaz bánat hangján méltatta. A fennszárnyaló beszédet a hitközség tagjai állva hallgatták meg, miközben a képről leeresztették a burkolatot. Az elnök indítványára ezután kimondották, hogy az izr. árvaház és a leányiskola udvarán a kegyelet örök hirdetőiül emlékfákat ültetnek. Majd az Aradon fölláttató Erzsébet szoborra 200 koronát szavaztak meg. Végül a folyó ügyek kerültek sorra. Érdekes volt ezek között az elnök jelentése, amely szerint a hitközség és a kebelében fönnálló jótékony egyesületek az 1898. évben mintegy 60.000 koronát fordítottak jótékony célokra.

— A munkás kaszinók számára — van pedig ilyen 3 drb — 2—200 frinyi segélyt kértek a fővárostól az intézmény vezetői. Tárgyalták is a dolgot, belátta mindenki, hogy a kivánság olyan, amely teljesítésre joggal számíthat, Tenczer Pál tüzeskedett is ilyen értelemben; de hát nem volt fedezet és így a munkás kaszinók segítségét a fedezés keresés tövises útjára kellett küldeni. Meghallotta ezt Fürst Jakab, a minap nemesített kereskedő és azt mondta, hogy a munkásművelést szolgáló egyesületnek ebben az évben sem szabad ajtót mutatni, annyira nem, hogy ő, ha már most a főváros fedezetet találni nem tud, inkább kész a magáéból megajánlani a kivánt 600 frtot. A jelen voltak természetesen szívesen fogadták az ép oly szép mint nemes ajánlatot. Fürst Jakab pedig leolvasta az 1200 koronát.

— Zsidók a szabadságharcban. Eulenberg Sal. dr. ösmert budapesti ügyvédől levelet kaptunk, a melyben egyik minapi számunkban megjelent s a zsidóknak a magyar szabadságharcban való részvételét ismertető cikkre reflektál. Azt írja, hogy a kérdéses közleményt megmutatta Gracza Györgynek, a magyar szabadságharc ezen ismert egyik történetirójának, a ki a magyar zsidó szabadságharcosok számát nem becsüli ugyan 20.000-re, de határozott számot megállapíthatónak nem is tart,

mért szerinte az avató lajstromok legnagyobb része elveszett, megsemmisült, sőt toborzás alkalmával nem is mindenütt jegyezték föl a katonák vallását. A zsidó vallásu magyar szabadságharcosok felől különben Gracza osztja a kérdéses cikk véleményét, s ahhoz hasonlóan nyilatkozott könyvében is. Például Stern (utóbb Csillag) őrmester esetét emelte ki, aki Galicziából egész huszár-századával hazaszökött s e közben az őt üldözőbe vevő tulerőnek a Makkabeusek hősiességével állott ellen és — bár csapata nagy része elveszett — keresziül vágott az ellenség sorain. Ezek után a levélíró rátér tulajdonképeni céljára s azt kérdi, hogy tekintettel arra, miképen a nagy idők szemtanui ritkulnak, emlékei elkallódnak, nem volna-e helyén való, ha a magyarországi zsidó hitközségekhez fölhívást intéznének, hogy a hitközségek irattárában meglevő okmányokból s a nagy időknek még élő tanuitól szerezzük be a magyar zsidóknak a szabadságharcban való részvételére vonatkozó adatokat. A levélíró a maga részéről utána jár a dolognak s összegyűjti a megszerezhető adatokat, hogy a jövő történetírója számára megmenthető legyenek. — Közöltük a levél tartalmát, melynek minden szava elárulja a szép és nemes intencziót. A dolog érdemére nézve azonban meg kell jegyeznünk, hogy az adatgyűjtés, a mit Eulenburg dr. sürget, folyamatban van. Bernstein Béla dr., szombat-helyi főrabbi, hasonló fölszólítást, minőt Eulenburg dr. kíván, a múlt év végén s ez év elején intézett a hitközségekhez, Kohn Sámuel dr. pesti főrabbi, a magyar zsidók történetének írója, szintén foglalkozik az adatgyűjtéssel, sőt belőlük egyet-mást már fel is dolgozott. Sőt azt is elárulhatjuk, hogy Bernstein könyve *kész*. Mindez távolról sem szolgálhat annak akadályul, hogy újabb fölhívást intézzenek a hitközségekhez, hogy az adatgyűjtést minél többen folytassák. Mindenkinnek vannak összeköttetései, a melyekkel a jó ügyet elősegítheti. Az elért eredményeket azután összegezni lehet.

— **A székesfehérvári vallásközség** f. hó 8-ikán képviselőtestületi közgyűlést tartott, amely az előjáróság működése iránt való elismerésének avval adta tanujelét, hogy az 1899 évre szóló 17000 frtos költségirányzatot vita nélkül elfogadta. Ezután 4 községkerületi képviselőt választottak, nevezetesen *Perl* Miksa dr. hitközségi elnököt, *Grünfeld* Jakab alelnököt, *Steinherz* Jakab dr. főrabbit és *Löwy* Károly dr. előjárósági tagot. Végül *Mondschein* Salamon másodkántor nyugdíjaztatási kérvényét tárgyalták, amelynek alapján a köztisztviselőben álló hivatalnokot terhes kötelességei teljesítése alól fölmentették és hosszú évi, hű szolgálatai előismerésül évi 500 frt nyugdíjat szavaztak meg neki. A nyugalomba vonuló öreg kántort ebből az alkalomból hitközségi hivatalnok-társai szép ovációban részesítették, amennyiben f. hó 10-ikén testületileg megjelentek nála és *Podor* Mór hitk. titkár meleg-hangu beszéd kíséretében átnyújtotta neki a közgyűlési határozatot tartalmazó jegyzőkönyvi kivonatot.

— **Uj közjegyző.** *Horovitz* Jakab drt Maros Ludas (Erdély) székhelylyel kir. közjegyzővé nevezték ki. Az új kir. közjegyző elébb Nyiregyházán ügyvédeskedett, majd a főváros előkelő közjegyzői irodáiban dolgozott. Innen szólították új állásába.

— **A tüdőbetegek kórháza javára**, mely a fővárosban épül, jelentékeny adományok folytak be, amelyek tulnyomó részben hitfeleinktől származnak. Így *Császka* és *Schuster* püspökök és *Károlyi* Sándor gr. 1000-1000 frtos adományai után, *Lederer* Sándor lovag, hatvani *Hatvany-Deutsch* József 1000—1000 frtos, hatvani *Hatvany-Deutsch* Sándor 2000 frtos, gelsei *Guttmann* Lajos, ns. *Egyedy* Lajos és *Baumgarten* Lajos 500—500 frtos, *Karsay* Vilmos 300 frtos, *Porges* Bernát 200 frtos és jánosi *Engl* Miksa 100 frtos adománya következik.

— **Tóraavatás.** *Weidinger* Sándor, a zombori hitközségnek egyik közbecsülésben álló tagja, a szentéletű *Schwalb* Ruben által megírta a tekerceses szentírást és azt, értékes ezüst díszítményekkel és himes két köpenyvel fölszerelve, a Chewra-Kadisának ajándékozta. Az avatás chanuka harmadnapján történt a hitközség színe-javával zsufolásig megtelt zsinagógában. Az előcsarnokban a zsinagóga összes tóráival fogadták a zsolttár-énekekkel és lobogó hávdőlék közepett mennyezet alatt hozott új szentírást, melyet *Fischer* Mihály dr. főrabbi szép beszéddel köszöntött. A nagy hatású beszéd után a tórát az írástartóba tették és meggyújtották a chanuka mécseket, amivel az ünnepség véget ért. A rákövetkező szombaton a folyó heti szakaszt az új szentírásból olvasták föl s melléje elsőnek a nemeslelkű adakozót szólították, aki az áldás után meghatóan rebegte el a hálamondatot. Az adakozó ugyanezen alkalomból a hitközség összes szegényeit pénzbeli segítségben részesítette.

— **Nagy hagyaték.** *Ursell* B. kereskedő, a ki a napokban hunyt el Stockholmban egész 600.000 koronányi vagyonát jótékony célokra hagyományozta. A soesti zsidó hitközség 100.000 koronát kap, a Soestban vagy Paderborban létesítendő zsidó kórház, valamint e két város *katholikus* kórházai ugyanennyi hagyatékhoz jutnak. Az elhunyt régebben tiszt volt a német hadseregben s mint ilyen részt vett az 1870/71-iki háborúban, a miért a vaskeresztet is megkapta.

— **Hitközségek szövetsége.** Németországban már évek óta működik a zsidó hitközségek szövetsége, amely a vallástestületek közös érdekeit képviseli. Hasonló intézményt az osztrák zsidók is már évekkal ezelőtt akartak alkotni, mivel azonban az egyesületi jog ezt Ausztriában meg nem engedi és mivel az osztrák hitközségek különben sem szervezkedtek egységes alapon, a dolog késett. Azóta szabályozta az osztrák kormány az osztrák zsidó hitközségek alakulását, de az egyesületi jog korlátai most is megvannak akadályul. Az osztrák hitközségek tehát mint hitközségek nem alakíthatták meg az ő szövetségüket, hanem csak mint *általános zsidó szövetséget*. Ez ugyan veszedelmes egy cím és elnevezés, mert — akik félre akarják magyarázni, könnyen megtehetik; de hát az osztrák jog csak ily alapon teszi lehetővé, hogy a hitközségek is, miként egyesek beléphessenek a szövetségbe. A szövetséget az osztrák zsidók chanuka-ünnepén folyó hó 11-ikén meg is alakították, miután a bécsi hitközség az előmunkálatokat befejezte. Elnökké *Stern* Alfréd drt. választották, pénztárossá *Kohn* Gusztáv drt. és titkárrá *Steiner* Miksa drt. Az alakuló ülésen az osztrák hitközségek legnagyobb része képviseltette magát.

— **Üdülők háza.** Londonból jelentik, hogy Hampsteadban f. hó 18-ikán nyitották meg a Hirsch bárónéról nevezelt üdülők házat. Az új intézmény a Tudor houseban nyert elhelyezést, melyet 200,000 frton szereztek meg. Az új humanitárius alkotás létesítésére Hirsch báróné bőkezűsége adta meg a módot.

— **Zsidó-fiuk ipariskolája.** Ez is egy új alkotás lesz Londonban. A létesítéséhez szükséges összegek begyűjtésére most adták ki a felszólítást. Az adakozók közt az első a Rothschild-ház 60.000 fittal. A zsidó fiuk londoni ipariskolája *elzüllött* szegény gyermekeket szándékszik visszaadni a társadalomnak oly formán, hogy őket teljesen szárnyai alá vevén, derék iparosokká képezi ki.

— **Szegény gyermekek és szülők ünnepe.** A pozsonyi zsidó óvóházban több jószívű ember hozzájárulásával *Weiner* Israel 80 szegény iskolás gyermeket látott el téli ruházattal. Az ünnepségen *Neumann* Lipót a szegény gyermekek szülőinek pénzségélyt és tűzifa

utalványokat adott. Beszédet ez alkalommal *Kohn Vilmos* tanító és *Friedmann Lipót* másodrabbi mondott.

Az **ujpesti hitközség** f. hó 18-ikán ruházott föl 74 minckét nembeli szegény gyermeket. A fölruházás csöndben, minden ünnepség nélkül történt meg.

— **A budapesti ügyvédvizsgáló bizottság** tagjait az igazságügyminiszter az 1899. évre most nevezte ki. Köztük találjuk *Baumgarten Izidor* dr. igazságügyi miniszteri oszt. tanácsost, *Baumgarten Károly* dr. kir. ítélő táblai bírót, *Tarnai Károly* drt, a kir. curiához beosztott kir. ítélő táblai bírót.

— **Bécsi krajczárgylet.** A bécsi Mayer Teréz-féle krajczárgylet, amely minden tagjától minden nap egy krajczárt kér, a császári jubileum alkalmából második saját házába költözött. Kezdetben az volt az egyesület célja, hogy tandíjat adjon a szegény gyermekeknek. 1869-ben már házat építtetett az egyesület, amelyben a szegény iskolás leányokra, az iskolai időn kívül, fölvigyáztak. A 6—14 éves iskolaköteles leányokat ebben az intézetben most varrni himezni tanítják a déli szabad órákban és délutánonként 4—6-ig. Ebédet is kapnak úgy, hogy a szegény szülőknek, akik maguk kenyere után szaladgálnak, déiben nincs gondjuk a gyermekekre. Most már a szegény iskolai fiúk számára is rendeztek be ilyen felügyelésükre való intézetet, még pedig az egyesület új saját házában. A folyó évben az egyesület 160 leánynak és 50 fiúnak viseli így gondját. A Mayer Teréz-féle krajczárgylet egyesület fennállása óta 26000 szegény gyermeket támogatott, iskolai célokra 265000 frtot, gyermekek felruházására 200000 frtot költött. Évi kiadása 14000 frt.

— **Hébreista tanár a londoni egyetemen.** A cambridgei egyetem hébreista lektorát, *Schechter S. drt.* a londoni egyetemre héber tanárnak hívták meg. *Schechter* nem volt a pályázók között s így meghívása annál jelentősebb. Ezt az egyetemi tanács átirata külön ki is emeli.

— **Ferencz József lovagrend.** A király *Marmorek Sándor* drt, a párisi Pasteur intézet serotherapeutikus osztályának főnökét, a Ferencz József-rend lovagkeresztjével tüntette ki. E kitüntetés alkalmául az szolgált, hogy midőn Bécsben a minap pestisveszedelem volt, *Marmorek* dr. a legnagyobb gyorsasággal maga hozott Párisból pestisszerumot, még pedig úgy, hogy az emberszereget művére vállalkozó orvos a nagy utat, fertőzés kerülése végett, a vonatvezető mellett tette meg.

— **Temetés Banjalukában.** A banjalukai hitközség rabbija *Herzler Vilmos* meghalt. Temetésén az összes helyi hatóságok és a kerületi előljáró is megjelentek. A felekezeti viszonyokra való tekintettel különösen kiemelendő, hogy a rabbi koporsója után közvetlenül az evangélikus hitközség lelkésze, *Zwerneman Gusztáv* ment, a ki a nyílt sírnál igen szép beszéddel bucsusztatta el »kartársát«. A merre a gyászmenet elhaladt, a katolikus és görög-keleti kereskedők az elhunyt iránt való tiszteletből bezárták üzleteiket.

— **Algier Luegerje.** Régis algiri polgármestert, aki az algiri antisemitáknak feje, egy folyó hó 9-ikén tartott izgató beszéde miatt Dupuy francia miniszterelnök három hónapra felfüggesztette állásából.

— **Zsidó gimnázium.** Nem nálunk, de Bukarestben nyílt meg a napokban. Létesítése azért vált mulhatatlanul szükségessé, mert 113 zsidó hitű gimnázistát, mert zsidóhitűek, kizárták az állami iskolákból. Ezt a megnyitás alkalmával az ünnepi szónok ki is emelte. A bukaresti zsidó gimnáziumban a tanítás egy részét zsidóhitű egyetemi hallgatók díjtalanul végzik.

— **Halálozás.** Özv. *Lippe Simonné*, szül. *Neuberger Jetti* f. hó 16-ikán 68 éves korában elhunyt Jászberényben. A tisztességes matrónát, kit jó szive és előkelő családi összeköttetései miatt nagyon megbecsülték, f. hó 18-ikán temették. A szolnoki hitközségi elnök, *Lippe Vilmos* dr. törvényszéki bíró édes anyját, *Neuberger Ignác* kuriai bíró testvérét vesztette a megboldogultban.

Ujpestről *Boskovits Alajos* dr. halálát jelentik, akinek nevével egy Ujpesti községének mint az ottani zsidó hitközségnek fejlődése és fölvirágzása szoros kapcsolatban van. F. hó 20-ikán temették nagyszámu gyászoló közönség jelenlétében. Az elhunyt érdemeit könyvekig megható szavakkal *Venetianer Lajos* dr. főrabbi méltatta.

Schwarz Ignác, volt fővárosi kereskedő, 75 éves korában elhunyt. A megboldogultban a Lukács-fürdő r.-t érdemes titkárja, *Pesti Alfréd*, édesapját vesztette el. Az öreg urat főképen hozzátartozóira való tekintettel, f. hó 21-ikén nagy részvétellel temették.

*Katzburg Fülöp*né, szül. *Deutsch Andorin*, egy ismert fővárosi kereskedő széplelkű neje, f. hó 22-ikén 38-ik évében meghalt. Előkelő rokonság gyászolja.

— **A Deutsch Jakab egyesület,** melyet a pesti fiúárvház volt növendékei, az intézet jótevésben fáradhatlan elnököiről neveztek el, f. hó 17-ikén a pesti hitközség dísztermében társas estélyt rendezett, a melyen *Ocsajági Béla* igazgató beszélt az árvház működéséről, *Guttmán Oszkár* vasuti tisztviselő pedig az egyesület patrónusát dicsőítette.

— **Mócsy kerületéből.** Kalocsán és vidékén most voltak a megyei bizottsági tagválasztások. Érdekes, hogy a másik két bizottsági tag: egy néppárti és egy kormánypárti mellett, ez alkalommal Kalocsán egy kereskedő, *Schiffer Márton*, is megválasztottak — ellenzéki programmal.

— **A debreczeni Bikur Cholim betegsegélyző egyesület** f. hó 13-ikán estélyt rendezett segélyalapja javára. Az estélyen *Krausz Vilmos* főrabbi igen szép alkalmi beszédet mondott, amelyben az egyesület emberbaráti céljait világítván meg, annak támogatását kötötte hallgatói szívére. Az estélyen több felköszöntő is volt, a főkantor pedig szokott művészetével énekelt. Az anyagi eredmény elég jelentős.

— **Pusztuló régi zsinagóga.** A kalifák egykori városában, Cordobában az egyik legszebb és történetileg legbecesebb építészeti emlék: a zsinagóga — amint a cordobai emlékbizottság titkára jelenti, szomorú állapotban van. 1885. óta, amikor a zsinagógát nemzeti emlékek jelentették ki, sokat tettek abban az irányban, hogy e régi építészeti emléket kitarozzák. Sajnos, a kísérlet hiábavalónak bizonyult. A régi zsinagóga lassanként összeomlik. Görög-római szegélyzetű (sims) pompás bolthajtása egészen elpusztul. Eső és szél keresztüljárják tetejét. A falakat gyom verte föl. Az oldalrészekről a nedvesség következtében szép feliratu nagy darabok váltak le, melyeket a régiségi muzeumba szállítottak. Szóval a kiváló emlékmű olyan sajnálatra méltó állapotba jutott, hogy rövid idő múlva csak romhalmoz marad belőle.

— **A berlini rabbiszeminárium** negyedszázados fennállását most fogja ünnepelni. A nevezetes aktusra f. hó 27 és 28-ik napjait tűzik ki. Az ünnepség főrésze az Adasz-Jisrael zsinagógában fog lefolyni.

— **Adomány.** A zsidó tanítóképzőnek egy magát megnevezni nem kívánó jótevője, aki évről-évre elküldi az intézetnek a maga adományát, az idén is 120 frtot juttatott az iskola igazgatójának, *Bánóczy* drnak kezéhez, aival a rendeltetéssel, hogy az intézet 20 növendékének

fejenként 5 frtot adjon belőle, 20 frton pedig lábbelit szerezzen az arra szórulók számára.

— **A tapolezai izr. jótékony nőegyesület** alapítókéjének szaporítására f. hó 31-én estélyt rendez, amelyen érdekes látni és hallani valók mellett, táncmulatság is lesz.

— **A homonnai izr. filléregyesület** szegénysorsu tanulóknak valláskülönbség nélkül tan- és írószközökkel való ellátása céljából f. hó 17-én mükedvelői előadásul egybekötött fillér-estélyt rendezett, melyen többek között Murai Károlynak egy egyfelvonásos vigjátékát is előadták.

— **Hymen. Heszlein** Henrik dr. budapesti ügyvéd f. hó 18-án feleségül vette *Weisz* Miksa szép és művelt leányát, Laura kisasszonyt.

Prister Róbert zágrábi tekintélyes nagykereskedő feleségül vette *Ligetű* Sigfridnek a P. Ll. munkatársának szép és kedves leányát, *Thekla* kisasszonyt. Az esketést a háznál *Kayserling* M. dr. pesti rabbi végezte.

— **Egy Luzzato-ivadék.** *Luzzatto* Dávid Sámuelnek, a híres olasz zsidó tudósnak egy fia, Isaja meghalt Paduában. Isaja nevet azért kapott, mert apja épen születésekor fejezte be Jezajashoz írt kommentárját. Másik elhunyt fiát, *Phyloxenust*, vagyis Ohéb-géert, a ki korán halt meg, *Luzzatto* Sámuel szintén így nevezte el egy másik: *Targum Onkelosról* szóló műve elkészülte alkalmából (Onkeles vagy Akylos, az utolsó targumista, tudvalevőleg proselyta volt). A most elhunyt Isaja Paduában közjegyző volt s mint ilyen nagy tekintélyre tett szert. A zsidó irodalomban atyja műveinek kiadásával nagy érdemeket szerzett. Mint ilyen nemcsak rendezte apja írásait, hanem sok helyütt fölvilágosító jegyzetekkel kísérte. 61 éves volt.

— **Még egy zsidó szenátor.** Már jeleztük, hogy az olasz király *Lewy* Uldericot az olasz felső kamarába szenátorra nevezte ki. Most még egy olasz szenátor kinevezéséről kapunk hírt a ki szintén zsidó. Neve *Pisa* Ugo és a milánói keresk. kamara elnöke.

* **Családi és nemesi czimerek**, régi festmények javításait, olajfestményeket, művészi kivitelben eszközöl: *Linhart Vilmos*, arczképfestő műintézete, Budapest, VIII., Hunyady-utca 27. szám (saját házában). Telefon.

* **A budapesti Kölcsonös Segélyező-Egyesület** mint **szövetkezet** (Arany-János-utca 18. sz.) most küldi szét fölhívását az 1899. évi január 1-én kezdődő IX. évtársulatba való belépésre. Ezen fölhívás kimerítő tájékoztatást nyújt az eddigi 8 évi üzleti eredményről és oly számokat tüntet föl, amelyek legjobban igazolják azt, hogy egy ilyen, a tiszta kölcsönösség elvén alapuló, a legszigorubb lelkiismeretességgel vezetett szövetkezet nálunk valódi közgazdasági szükségletet és különösen az ugynevezett kis emberekre valóságos jótéteményt képez. Az intézetnek van 4615 tagja, több mint 22,000 üzlet-részszel. Befizetett alaptőkéje ma már 3,000,000 koronára rug, amelyből tulnyomóan kisebb kereskedőknek és iparosoknak mint kölcsön 2,800,000 korona szavaztatott meg. Ez, nemkülönben azon körülmény, hogy a II. évtársulatnak ez idén eszközölt felszámolása alkalmával a tagok 6 százalékot meghaladó tiszta nyereségben részesültek, amennyiben egy 156 forinttal befizetett üzlet-részért 187 ft 31 kr. készpénzt kaptak — arra a biztos föltevésre jogosít, hogy a belépési fölhívásnak ugy azok körében, akik olcsó, könnyen visszafizethető kölcsönre tekintálnak, valamint azoknál is, akik tőkéjüknek nagyobb, de amellet biztos gyümölcsözletést keresnek, meg lesz a jól megérdemelt sikere.

—♦♦♦—

Legismeretesebb
magyar
gyártmány.

Gőzcsepplők

Minden az összes gazdasági gépszakmába vágó

felvilágosítással és tanácssal,

ugyszintén

általános árjegyzékkel

vagy részletes

költségvetéssel,

szívesen és díjmentesen szolgál.

Első Magyar Gazdasági Gépgyár

részvény-társulat.

Gyártelep: Budapest, külső váci-út 7. szám.

Czimre ügyelni tessenek!

A makói izr. hitközség előljáróságától.

Pályázat

kiházasítási segélyre.

A makói izr. hitközség előljárósága pályázatot hirdet a Makón 1885. évi október 29-én elhunyt *Spitzer* Lázár által végrendeletileg tett kiházasítási alapítványnak 1898. évi kamatjövödelmére.

E kiházasítási segélyért folyamodhatnak oly hajadonok, kik néhai *Spitzer* Lázárral, avagy első nejevel, *Engel* Breindellel való vérrokonságukat hiteles okmányokkal igazolni tudják.

A segély az alapítványi oklevél rendelkezésének megfelelően az először jelentkező hajadonnak fog kiadatni.

A beérkezett folyamodványok elbírálásánál csakis az ezen hirdetmény alapján beadott és kellőképen fölszerelt folyamodványok vételnek figyelembe.

A makói izr. hitközség előljáróságához czimezendő folyamodványok 1899. évi január 3-tól kezdve bezárólag január 12-ig fogadtatnak el.

Makó, 1898. évi december 19.

Csukási Mór,
hitközségi jegyző.

Dr. Dózsa Sámuel,
hitk. elnök.

—♦♦♦—

A bajai izr. hitközségtől.**Pályázat.**

A bajai izr. hitközségnél az énekkarvezetői, Baal-tefillah, Sochet ubodek vekoreh-állás 1899. évi márczius 1-én betöltendő. Évi javadalmazás: 1400 korona törzsfizetés, 200 korona lakpénz és szokásos 1/2 sechita.

Pályázótól megkívánatik, hogy a templomi énekkar vezetéséhez szükséges zeneképzettséggel, ami okmánynyal igazolandó, jó hanggal és előimádkozói képességgel bírjon. Kort, megfelelő képességet, eddigi működést, családi állapotot és a magyar nyelvnek szóban és írásban való birását feltüntető bizonyítványokkal felszerelt folyamodványok 1899. január 1-ig a hitközségi előjárásánál nyújtandók be. Próbaelőadásra csak a meghívottak bocsájtatnak; az utazási költségek csak a megválasztottnak 40 koronát meg nem haladható összegben fognak megtéríteni.

Baján, 1898. december 15-én.

A bajai izr. hitközség előjárósága.

Ujpesti izr. hitközségtől.**Pályázat.**

Az ujpesti izr. hitközség ezennel pályázatot hirdet egy zeneileg képzett bass-buffora, aki egyszersmind עופרת שוחט évi 480 frt fizetéssel és egy tenoristára évi 360 frt fizetéssel. Kellően felszerelt pályázati kérvények 1898. évi január hó 15-ig küldendők be. Az állás azonnal elfoglalható. Utiköltség csak a megválasztottnak térítetik meg.

Ujpest, 1898. december hó.

Az ujpesti izr. hitközség.

„STAR“

ÉLETBIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG, LONDON.

— Alapított 1843-ik évben. —

Érvényben levő biztosítások:

415.515,300 korona.

Biztosítási alap:

109.519,017 korona.

Az 1894-ik évben az utolsó öt évi időszakra nyeremény-osztalék fejében a biztosított felek közt

12.800,700 korona

osztott szét.

Bármely módozat szerinti életbiztosításokat legolcsóbb díjak és legkedvezőbb feltételek mellett felvesz és felvilágosítással készségesen szolgál

**A MAGYARORSZÁGI VEZÉRIGAZGATÓSÁG
BUDAPEST, TERÉZ-KÖRUT 20**

ORMOS FELIX, vezérigazgató.

Referenciát ad a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank.

BUDAPEST, DeákFerencz-u.17, **HERZ NÓVÉREK** BUDAPEST, DeákFerencz-u.17,
I. emel. **aranyhímzőnők.** I. emel.
Ajánlkoznak mindennemű **aranyhímzések,**
különösen
parócheszek, Tóra-köpenyek, sulchan-terítők,
chupak stb. stb.,
kiválóan izléses, precíz és julányos elkészítésére, hivatkozva e téren szerzett óriási prakszisukra, valamint ugy a főváros, mint a vidék nagyobb templomainak szállított, ezrekre rugó hímzésekre vonatkozó elismerő levelekre.
Kitüntette { Bécs ... 1890. } Kitüntette.
 { Budapest 1896. }

A legkiválóbb orvosi kapacitások

legmelegebben ajánlják az

Esterházy Cognacot.

Mindenütt kapható.

Nem felekezeti polgári iskolán + + + +
+ + + + + kifogástalanul működő

zsidó vallásu igazgató,

aki eiemi-, felső-, nép-, polgári, valamint a felső kereskedelmi iskolákra van tanképesítve és a héber tantárgyakban jártas,

➡ **nagyobb zsidó hitközségnél** ➡
ohajt megfelelő alkalmaztatást.

Szíves jelentkezés e lap kiadó-hivatalába (Budapest, V., József-tér 10. sz.) intézendő »Kiváló tanférfit« czimére.

KOHN-ARNOLD

gazdag sirkőraktárát

Budapest, Károly-körút 15. sz.

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sirkőállítás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

Szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámlálásért kezeskedik a czég jó hírneve.

➔ Szombaton és ünnepnapokon zárva. ➔

KÉ

PES CSALÁDI LAPOK.

Szerkeszti: dr. Tolnai Lajos; kiadja: dr. Murányi Ármin.

Előfizetési árak a

„HÖLGYEK LAPJA“ és a „REGÉNY“

melléklettel együtt:

Egész évre 6 frt. — Fél évre 3 frt. — Negyedévre 1 frt 50 kr.

Mutatványszámokat kívánatra ingyen és bérmentve küld a

»Képes Családi Lapok« kiadóhivatala

BUDAPEST, V., Vadász-utca 14.

The Mutual NEW-YORK életbiztosító társaság.

Biztosítéki alap 1897. december 31-én 1.34,955.6350 frank, nyeresémi-eredmények: Kötvény-szám 420,481. — Kiállított Budapest 1890. szeptember 10-én. — Haláleseti biztosítás élethossziglani díjfizetéssel, 5 évi nyeresémi-felosztással. — Biztosított összeg 10.000 frt. — Évi díj 444 frt. — Nyeresémi az első öt évi nyeresémi-felosztási időszakra: készpénzben: 505,11 frt, azaz egy évi díj . . . 113,76 százaléka. — Ha a biztosított nyeresémi-eket nem veszi fel készpénzben, hanem a kötvény gyarapítására fordítja, akkor ez 897,37 frttal, azaz egy évi díj . . . 202,11 százalékkal szaporodott volna

Díjablázatokkal és bővebb felvilágosításokkal készségesen szolgál a magyarországi vezérigazgatóság

BUDAPEST,

IV., Károly-körút 26. szám.

„THE GRESHAM“ életbiztosító-társaság LONDONBAN.

Magyarországi fiók:	Ausztriai fiók:
BUDAPEST,	BÉCS,
V., Ferenc József-tér 5/6,	Giselastrasse 1. sz. alatt,
a társaság házában.	a társaság házában.

A társaság vagyona 1895. decz. 31-én	kor.	147,562.080.—
Évi bevétel biztosítások és kamatból		
1895. évi december 31-én	›	27,094.875.—
Kifizetések, biztosítási és járadéki szerződések, valamint visszavásárlások stb. után a társaság fennállása óta (1848)	›	321,644.530.—
Az 1895. évben a társaság 8761 kötvényt állított ki	›	82,267.300.—
	összeg értékekben.	

Prospektusokkal és díjablázatokkal, melyek alapján a társaság kötvényeket kiállít, továbbá ajánlatokkal díjmentesen szolgálnak az osztrák-magyar monarchia minden nagyobb városában az ügynök urak és a
magyar és osztrák fiókok.

OSZLÉDEKNEK

megbetegedés esetében való kórházi ápoltatását elvállalja, még pedig egyleti költségen és minden mellékdíj felszámítása nélkül, csupán

csak **1 frt 50 krért** évenként

a »ZION« jótékonyági egyesület

VII, Erzsébet-körút 26. — (Telefon 50—49.)

6 évi jótállással 6

GRÁK

arany
ezüst lánczok

ÉKSZEREK
csekély

**RÉSZLET-
FIZETÉSRE**

PÁRTOS LAJOS nál
BUDAPEST
Erzsébet körüti.

Képes árjegyzék ingyen

csekély részletfizetésre.

POLGÁR SÁNDOR

egyetemen gyakorlott

kötszerész-nél
BUDAPEST,
VII., Erzsébet-körút 50. sz.

Legelőnyösebben beszerezhető orvosi-, sebész- és beteg-ápolási eszközök. Gummiáruk, kötszerek, fecskendők stb. Ujdonság! Legújabb találmány Polgár-féle cs. és kir. szabadalmazott sérvkötő, a legelőnyösebb e téren.

מוהלם mohelim urak részére, körülmetelési kések, biztonsági lemezzel, ugyiszintén dús raktár az összes orvosi műszerekben és aczélarukban. Valódi francia különlegességek (övszerek) F. BERGUERAND FILS párisi gyárából.

Utánzás ellon védve 16303. sz. alatt.

(Fentől ezlmre ügyelni tessék).

Részletes képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

Alapított 1852. évben.

Alapított 1852. évben.

Grauer Miksa

Telefon 25—30 szám.

es. és kir. udv. szállító.

Telefon 25—30 szám.

Pálinka-, Likőr-, Rum- és Cognac-gyár.

Legfinomabb teák es francia cognac nagybani raktára.

A gyár különlegességei: „REMEDIUM“ gyomorerősítő likőr.
OROSZ TEA-RUM. „Grauer Miksa“-féle gyógyerejű SÓSBORSZESZ.

BUDAPEST,

VIII., Kerepesi-út 45. sz. (saját házában). DEPOT: az udvarban jobbra.

F i ó k ű z l e t :

VII. kerület, Miksa-utca 3. szám saját házában.

A magy. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternek 8390 számú rendelete folytán állami ellenőrzés alatt álló:

Katonai előkészítő-iskola

BUDAPESTEN, V., Nagykorona-utca 13. sz.

Igazgató: FISSINGER százados.

Alapított 1868-ban.

Eddig 3203 hallgatója.

1899. január 2-án kezdődik a 6 havi előkészítő-tanfolyam az egyéves önkénteségi képesítő-vizsgálatra.

Prospektus és fölvilágosítás ingyen. — Beiratás naponként délután 4—6 óráig.

A t. közönség sziveskedjék ezen 30 év óta fönálló. jónak bizonyult intézet czimét az újabb próbavállalkozások czimétől — saját érdekében — jól megkülönböztetni.

Az „Erzsébet” Gőzmalom Társaság BUDAPESTEN,

mely a »PANNONIA« gőzmalom átvétele óta, a husvétli lisztek gyártását folytatja, ajánlja a husvétkor használatos lisztfajtákat

megfelelően

a budapesti gőzmalomok eredeti lisztszámainak, melyek az itteni rabbinátus és különösen főtisztelendő
Pollák Lipót rabbi úr

szigoruan rituális

fölügyelete alatt készítettnek.

Szives megrendelések a legolcsóbb napi árak mellett fogantatosittanak.

Czim: „ERZSÉBET” Gőzmalom Társaság Budapest.

Magyar Királyi Szabad. Osztálysorsjáték Részv.-Társaság.

Hirdetmény.

Részvényeseink által folyó évi november hó 16-án megtartott rendkívüli közgyűlés elhatározta, a társasági részvénytőkének 600.000 koronával, 3,600.000 koronára való fölemelését, és pedig: 1200 darab, egyenkint 500 korona n. é., 1899-ik január hó 1-től kezdődő, kamat- és osztalékjogosultsággal bíró részvény kibocsátása által.

Ezen új részvények átvételére a régi részvényeseknek az elővételi jog oly módon biztosított, hogy minden öt régi részvény birtoka egy darab új részvény átvételére, 500 korona = 250 forint, pari árfolyam mellett jogosít.

Fölkeretnek tehát mindazon részvény-birtokosok, kik ezen elővételi jogukat gyakorolni óhajtják, részvény-jegyeiket

1899. január 18-tól 1899. január 31-ig bezárólag,

a magy. kir. szab. osztálysorsjáték igazgatóságánál (V., Erzsébet-tér 5. sz.), az ugyanott kapható jegyzék kíséretében benyújtani és ez alkalommal minden egyes új. 500 korona n. é. részvény után járó, 250 forint kibocsátási árfolyamot annál bizonyosabban lefizetni, mert ezen bejelentési idő lejártával, a részvény birtokosok részéről, az elővételi jog többé nem gyakorolható és az igazgatóság jogosítva van, az át nem vett részvények fölött rendelkezni. — Mivel az új részvények ugyanolyan módon és ugyanarra az időtartamra vinkulálандok, mint az eredeti 6000 darab részvénytörtént, úgy az új kibocsátású 1200 részvény szintén letéteményeztetik (vinkuláltatják) és a részvényeseknek részvény-letétjegyek fognak kiadatni. Addig, míg ezen letétjegyek elkészülnek, a tiszt. czímű részvényesek ideiglenes elismervényeket kapnak, melyek 1899. márczius 31-ig a végleges részvény-letétjegyekkel kicserélendők.

Az új részvények kibocsátásával járó bélyegilletéket a »Magyar Királyi Szabadalmazott Osztálysorsjáték Részvény Társaság« sajátjából fizeti.

Budapest, 1898. évi december hó 20-án.

(Utányomás nem díjazatik.)

Az igazgatóság.

Belépési fölhívás

a „Budapesti Kölcsönös Segélyzőegylet” mint szövetkezet
IX. évtársulatába.

Ezen évtársulat 1899. évi január hó 1-én kezdődik és 1904. december hó 31-én végződik. — Bárki tetszés szerinti számban jegyezhet üzletrészeket. — Minden üzletrész után hetenkint egy korona fizetendő. — A hat év letelte után az évtársulat föloszlik, az összes jövedelem a résztvevők között fölosztatik és mindenki készpénzben megkapja a befizetett tőkét a fölmerült haszonnal együtt. — Az egyes üzletrészek a múlt évben 6%-ot jövedelmeztek, miért a tőkebefektetésre az intézet igen alkalmas. — Az intézetnek tehát két célja van: egyrészt tagjai között a takarékoságot előmozdítani, másrészt a tagoknak könnyen, heti részletekben visszafizethető olcsó kölcsönt nyújtani.

Előnyel: Kölcsönt más mint egyleti tag nem kap. — Minden üzletrész után 200 korona, illetőleg 300 korona kölcsön engedélyeztetik. — Az adós a kölcsönt visszafizetni nem tartozik, hanem kötelezi magát az intézet, hogy a kölcsönösszeget az adósnál hagyja azon esetre, ha a heti részleteket és időközi kamatokat pontosan megfizeti; mely esetben a 6-ik év végével ez járulékába betudatik. — A megszavazott kölcsönből levonások, a csekély kamaton kívül nem eszközöltetnek, mert az intézet alapszabályai és ügyrendje sem biztosítéki alapot, sem utánfizetést nem ismernek. — Az eddig

készpénzben befizetett törzstőke **3,000.000** korona

A túlnyomólag kisebb kereskedőknek, iparosoknak kiadott kölcsönösszeg 2,800.000 koronát tesz ki. — A lefolyt évben felszámolt II-ik évtársulat tagjainak befizetett tőkéjük és reá eső haszonjuttalék fejében 626.890 korona 76 fillér fizetett ki készpénzben. — Az új évtársulat betéteire már most lehet előjegyezni.

A január hó 1-je után belépők kötelesek az elmulasztott heti befizetéseket késedelmi illetékekkel együtt egyszerre megfizetni.

Fölvilágosítás nyerhető és előjegyzések eszközölhetők az intézet irodai helyiségében

Budapest, V. kerület, Arany János-utca 18. szám.

Az igazgatóság.

Mózes halála.

Irta: Kisteleki Ede.

Haza visz falumba édes emlékezet...
Hallgassatok ide, mondok egy éneket
Az öreg Mózesről, a Mózes bácsiról.

Halk szellő legyint a szülőföld tájiról,
És hoz ide hozzám, a mely vele támad,
Mormoló éneket, zengő zsolozsmákat,
A két eperfával árnyalt imaházból.

Öreg Mózes hangját megismerem távol...
Hullámzó imája egy-egy végszavával,
A többiek zaján tompán törtet átál,
És dallamos hangja elnyúlón kiültoz,
Mintegy utat esdve a nagy Adonájhoz

S engem is megihlet... Karomat feltartom,
A míg róla zendül énekem a lanton;
Izrael istene! hogy maradjon győztes
Ez a dal ő róla, — különb, mint az összes.

És az öreg Mózeset mindenki ismerte,
Miként zömök tornya, akként jellegezte
O is a falunkat.

Messze idegenben

Felébreszték léptét mindia csak ők ketten.
Búdog tetejével sugározni láttam
Kis falumnak tornyút, rezgő napsugárban.
A mint az akáczos házak felett áll még.

S ott lenn az utczákon, mint egy élő árnyék
Rég kihunyt időkből, öreg Mózes lépdelt.
Várva azt a napot, mint virradó éjjelt,
A mely őt az élők sorából áthívja,
Homok vánkösüről, a mennyei sikra.

Nemzedékek nőttek, s el is tűntek szépen.
De azon a tájon, az egész vidéken
Ifjunak bizony nem ismerték őt soha,
Amint ősz szakállá mellére ráfolya,
Fakó, rozsdá színbe sárgásan átjátszva.
Sugáros arcának mintegy lengő szárnya.

Azt beszéltek róla, nem is mondaképen,
Hogy a kis faluval már egyidős éppen.
Melynek akkor csupán egy utczája állott.
És legelső látott itten napvilágot.

Harminez éven által magam is úgy láttam,
Görnyedten, fehéren, változatlanságban,
A mint kora reggel, lassan poroszkálva
Eliléptet az utcán a zsinagógába.

A frigyszekrény mellett nyitva imaszéke,
Ottan álldogál ő, imalepelébe
Beburkolva végig, csak az arca látszik,
S imádkozva, magát hajtogatja váltig.

Két eperfa bőlint az ablakon átál,
S félnapon beszélget a nagy Adonájjal,
Mintha csak amannak volna az árnyéka.
Fölötte a másik Mózes, a próféta,
Kettős márványtáblát a kezében tartván,
Szétküllöző féngnyel útszellemült arcán.

Emez előtt pedig nyitva a könyv egyre,
De nincs oka, abban, hogy ő levelezne,
A sok lassu imát mind betéve tudja,
Elmondta már százszor és ezerszer újra.

Félvü ablakon a frigyszekrény felett
A magasba tekint s nézi a kék eget,
A mely neki megnyíl sokszor látomással,
S látja, a mint ottan szerdáf, cherub szárnyal,
S viszi sóhajtságát, tisztító fohászát
Föl a magas trónhoz, a nagy kupolán át.

S mikor eljön aztán az a péntek este,
Fiu, unoka, déd fölvonulnak rendre
Hozzá s szükké válik ott a szent kis szöglet,
S fejökre tett kézzel mind megáldja őket.

Minden ünnepezen hozzá sereglenek
S eljött a hosszú nap. Bűnbánó szívelnek
Bőjtöl enyhitője, vigasza imával.
Ekkor egész napon ő semmit sem lát, hall,
Hajnalvirradattól csillag feljöttéig.

De most ez egy napon, neki most úgy rémlik,
Nem kell azt bevárni, mikor csillag kél fel.
Előbb is megtisztul jámbor vezekléssel.

Hajlik a nap immár őszi délutánra,
A kis imaházban a kavargó pára
Fülledt hullámával fölleszáll a légben;
Sárga, sápadt arcok, alakok, kik éhen,
Hóféhér, halottas ruhában benn állnak.
Olyanok, mint sírből ide tévedt árnyak.
Csak az ajkuk mozog és imákat mormol,
Senki ki nem mozdul az imbolygó sorból.

Ama szöglet felé szemök néha téved,
Hol az öreg Mózes fejére most fényt vet
Az áldozó napnak aranyos korongja,
Roskadtt alakjára sugaraskört vonva.

Mozdulatlan áll ott, megvihen imája.
Mintha a sok szóra egy viszhangot várna,
Ama messzeségből, ama messze tájról,
A mely alatt a nap körbe futva lángol,
S behunvadt szemének fénye is föléled,
A mint kémli azt a titkos messzeséget,
S érzi ifjuságát, mely úgy jó, mint vendég.
Alakja is mintha kirgyenesednék.

S két kezét széttéve imaszámolyóra,
Azt az egy viszhangot egyre, egyre várja,
S úgy rémlik, hogy ajkán ingatag mosoly van.
Beszéli, századszor öltötte fel mostan
Fengesztelő napon, halotti ruháját.

S maga is elréved és a múltba átlát
Emlékező szeme. Jönnek, mint a fecskék,
Rég elszárnnyalt ének, aranyos sok emlék,
S úgy érzi, a kört már a földön bejárta.

A frigyszekrény nyílik. Mellette sort állva,
Viszik fel a tórást meghordozva körben,
Elrévedéséből önmagához döbben.
S mikor a szent írást elviszik mellette,
Imaleplét magán lassan szétereszelve,
Atöleli azzal magához a tórást,
Selyem köntösére ejtve hosszú csókját.

Új imába fognak. Már ő nem tud arról,
Bűn-megbocsátásért fohászszal nem harcol.
Ugy érzi, meg van bocsájta már minden.
Levelét pecsétli fenn az örök isten,
S tiszta annak lapja, mint a hattyu szárnya;
Azt az egy viszhangot mindazonban várja.

*Meg kell annak jönni. S hallása már sejtí
A zajt, melylyel nyitják a fényes eget ki,
A hő könnyörgést, hogy oda bebocsássák.*

*S ugy véli, hogy látja: fön a patriáráhák,
Ábrahám és Izsák, Jákob is ott várja.*

S egyre élénkebbé válik látomása.

*Majd eleven álma más képekké tör szét,
Cijón hegyét látja, Jeruzsálem földjét,
Salamon királynak templomát a hegyen.*

*Beteltek az évek s a teremő »legyen!
Szavára a templom im felépült újra,
Izraelnek ajkán zeng a halleluja.*

*Halleluja, zengik körötte is éppen...
Az »Olenút« mondják és mindenki térden.
Homlokával még a földet is érinti.
Halk zokogás támad, majd csendesség, síri.*

*Ekkor ő is lassan odaroskad térdre.
Halotti ruháját, hogy a por ne érje,
Megemeli kézzel. Aztán tovább hajlik,
Hol a sír kezdődik, le a földig, addig.*

*S mikor már a port is megérinti arca.
Azt a várt viszhangot feje fölött hallja, —
S nem is kel fel többé, le a puszta földre,
Az Úr elé borult — s ott marad előtte.*

*Az eperfák lombján át az alkony pirja
Beszürődik s bíborfényvel elborítja
Fehér, bő halotti ruháját Mózesnek.
S ott kinn egyenkint a csillagok felkelnek.*

Marianne, az utolsó Hasmaneusnő.

(Németből: Gerő Viktor.)

Elhagyott, sivár hegyvidék. Meredek porphir és bazalt sziklák emelkednek, csodálatos kopár alakok. Rajtuk sem fa, sem bokor, sem fűszál, az egész csak szikla és kötörmelék. Kék, sötétlénk ég, melyen a napot sem felhő, sem a hegyzúgban véletlenül fennakadt szellőtől felvert por el nem sötétíti. Majd magasan egymás fölé tornyosodnak, égfelé meredő csucsokkal a sziklák, majd meg a földszíneig ereszkedve szállnak alá a hasadékokba, mintha a föld gyomrába kívánczoznának. De mindenütt, ugy a magasban, mint a föld gyomrában, számtalan barlang képződött az ősidőben mint buborék felfújt és a most omladozó kőzetben. Különböző nyílások vezetnek napfényre, részint keskeny, alig észrevehető, részint öblös folyosókon át, ugy a csucs közelében, mint a föld mélyéből.

Sem állat, sem ember, de egy csepp viz sincs az egész környéken. Néha-néha egy keselyű széles szárnya lebeg a magaslatok fölött, mire a galambok egész serege a barlangokba tódul, hogy a vérszomjas ellenség kemény csőre és éles karmai elől meneküljenek. A barlang redői sötétsége védik az ártatlan üldözötteket. Egy sovány hegyikecske sem talál itt táplálékot.

Ez Juda hegysege, mely a Szent-föld déli részén húzódik a Holt tenger felé, déli csucsával a Szeir hegyláncre támaszkodva.

Magaslatain gyakran mutatkozott a saskeselyű, de mindannyiszor sok ezer ártatlan üldözött keresett menekülő helyet a barlangokban, a melyekbe a vért szomjazó

gyöztes be nem hatolhatott, mert nem ismerte a földalatti üregek tekervényes utait és a barlangok réseiből és szakadékaiból a kétségbeesés éles kardokkal fenyegethetne. Ártatlanul üldözött — mert a mióta Izrael Kanaan őslakója elűzetett, azóta védelmi harcot kellett folytatnia és a menekültek sóhajai örökös panaszok voltak azon nagyravágyó fejedelmek és nemzetek ellen, melyek mindent elfoglalni akartak, hogy mindent ismét elveszítessenek.

Azon szögletben, mely délfelé lejtősödik egy mély hegyzug van elrejtve. Érintette-e ezt valaha emberi láb? Igen. Ott megy lefelé egy ifju. Ki midőn ott a hegyzug északi részét a legmagasabb szirt szélét elérte, lefeküdt s habár az éles törmelék véresre karczolta, mégis átcsuszott a magaslaton, azután egy szikla mögé bujt és észak felé tekintett, nem látta-e meg valaki? Miután már a tejjesen elhagyott tájon végig tekintett, felugrott és sietett a mélységbe. Az ut fáradalmas volt és vésteljes. Egy elhibázott lépés és az ifju összezuzott tagokkal hever a kősírban; hasonló sors vár reá, ha egy kő megmozdul helyéből. Leérve, sokáig tekintett maga körül. A hegyzugnak négy oldala volt. A sziklafalak telve lyukakkal, sötéten látongó nyílásokkal. Az ifju kelet felé fordult, azután balról jobbra a harmadik barlangig lépett és a fölötte mutatkozó kis nyílást vette szemügyre, erre papirszeletet kötött egy köre, mit ügyesen bedobott a nyílásba. A papirszeletre ez volt írva: »Izsák ben Baruch látni óhajtja látni tiszteletreméltó mesterét: Rabbi Samait.«

Nem sokáig kellett az ifjunak várakozni. A szűk nyílásból egy kötélhágcsó ereszkedett alá, mire az ifju felkapaszkodott s néhány pillanat alatt eltűnt a nyíláson; ezután visszahuzták a hágcsót és a szakadék elhagyott volt, mint azelőtt. Kövessük a nyíláson az ifjut, aki néhány lépésnyire a sötét üregben, mint a ki a járást már tudja, befordult egy szögletnél, keresztül szoritá magát egy keskeny folyosón és ime, egy barátságos, világos, széles és magas terembe lépett, mely egyszerűen, de elég alkalmas butorzattal volt berendezve. Hogy honnét került a világosság? Az alig volt észrevehető, mert a sziklafal minden irányban több mint ezer helyen ki volt lyukasztva, melyek együttvéve sok világosságot és levegőt bocsátottak be, a nélkül, hogy kívülről észrevehetők lettek volna. Azonkívül a hátsó falból még több folyosó nyílt, melyek bizonyára más üregekbe vezettek. A szobában egy kis pamlagon egy aggastyán ült, olvasva a térdén fekvő tekeresből. Olyan alak volt ez, aminő mély benyomást kelt az emberben. Magas, szikár, szűk mellű és keskeny válu férfi volt; öszbecsavarodott szakála két hosszú csücskében omlott alá. Minő szigorú, erélyes ajak, beesett arc, széles csont keretben, milyen magas, négy-szögletű, sziklás homlok, a melyen egy redő sem látszott, nagy, éles tekintetű szemei — milyen mély gondolkozásu, minő önmeztagadás, s milyen odaadó erő, de arcán a szenvedély, és könyörtelen szigor volt látható kimélet s minden szeretet nélkül.

Ilyen férfiúnak ily hegyzugban, ilyen sziklabarlangban van a helye!

Az ifju gyorsan mászott fel, hirtelen ment végig az előbarlangon és folyosón és szinte berontott a terembe, de midőn az aggastyánt megpillantotta, visszahökken, ám azután feléje sietett, lábához vetette magát és csókolgatta kezét.

»Mi lelt, Ben Baruch?« kérdé az aggastyán.

»Itt kell találnom téged, téged, Izrael fényét... s mig Judának oly nagy szüksége van reád?... Te elmenekülsz... elrejtőzködöl... és oly ártatlanul...«

»Másként óhajtanád dőre ifju . . . és ki mondta neked, hogy ártatlanul? A földön senki sem szenved ártatlanul, minden Isten igazságos megtorlása és ha Istencsapás ér, vizsgálj meg multadat, míg ráakadsz arra a vétkekre magad, a miért nem bűnhődél.

»Oh, mesterem! . . .«, felelé vonakodva az ifju, »ha téged üldözve, száműzve láttak, elrejtve a föld mélyében, alig hihetek szavaidnak . . .«

»Hogyan? Te vakmerő, még vétkezel? Egy és ugyanazon pillanatban, szád ugyanazon leheletével vétkezel Istened, az igazságos bíród ellen és ellentmondasz mesterednek, — nem érdemled-e meg büntetésül azon fájdalmat, mit belépésednél látásom okozott? . . . Gondold meg, tapasztalatlan, miért nincs Hillel e helyen? Miért ül ő most békében tanítványai között és enyhíti a nép bánatát és fennen lobogtatja közöttünk a tudomány szövetnekét? Nem látod az igazságos elismerést?«

»Mert Hillel még idejekorán békét kötött az őrjöngő Herodessal, irányában engedékeny volt és . . .«

»Tudatlan, ki ezt nem érted — mert én mindenkor heves, szenvedélyes, türelmetlen, makacs, vad voltam, ezért kerültem a föld gyomrába, hogy itt nyugalmat és békét leljek; mert én a törvény fegyverét nagyon élesre és hegyesre fentem, hogy ezren megsebeztek magukat abban, azért most egészen kicsavarták azt kezemből, mert . . .«

»Rabbi, ne folytasd önvádadat, megfelelek kiváló érdemeidről . . .«

»És te a nagy dicsőségről, miben engem, érdemtelent, Izrael Istene részesített, az által, hogy engem a próféták és bírák székébe ültetett . . . igen, hallgass, mert te kicsinyes vagy, soha sem lész te . . .« itt elakadt az aggastyán szava, homlokára ütött és mély gondolkodásba merült.

Kis idő mulva felnézett az öreg; az ifju még az előbbi helyzetben állt előtte.

»Igen, előbbi szigorúságomat és szenvedélyességemet, mely egész életemen át kísért, mérsékelni iparkodom, talán majd sikerül ezen magányban — de ifju, csak mérséklem és el nem fojtom! Mert Hillel, a nagy bölcsnek nyugalma, engedékenysége és nyájassága öreg hiba, a miért szigoruan kell most bűnhődnie; ott kell élnie Jeruzsálemben, maga előtt kell látnia a gonosz Herodest, meg kell hajolnia személye és gonosz tettei előtt, hallgatása által kell jóváhagynia azokat. — Ó, mily kin! Inkább itt e sziklaüregben, hol a vizet cseppenként kell mérni és a piritott buzaszemet számlálnom. Ez a megtorlás . . . mert ha azon napon az én szavam győz és Hillel nem intett volna kiméletre és tartózkodásra, akkor Juda koronáját »e nyomorult Idumita. homloka soha sem szentségtelenítette volna meg.«

»Melyik volt az a nap, mesterem?«

»Az napon, a midőn Herodes még atyja, Antipater életében a bíróság előtt megjelent. Szomorú visszaemlékezés ez, de azért elmondom. Ő, Izsák, a kigyó tojását korán el kell pusztítani, hisz korán felismerhető mivolta. Antipater, az Idumeita, a gyenge Hyrcan, a főpap és a király álnok barátja és kormányzója cselrel megszerezte fiai számára az állam legmagasabb méltóságait és Herodest a másodsülöttet tette Galilea helytartójává. Alig melegegett meg állásában, már a nagyhirű Ezechiast, Isten tántoríthatatlan bajnokát, törvényszék és ílelet nélkül kivégeztette, mint egy rablót és sokat küldött utána a halálba társai közül, — miért? Mert Ezachias mindig a hasmoneus fejedelemért harcolt, mindenkor bátran szembeszállt az idumitával és a rómaiakkal. A kivégzettek anyái gyászruhában mentek a szentélybe és követelték a fejedelemtől és a néptől, hogy állítsák Herodest a Szanhedrion elé, hogy ítélkezzenek fölötte.«

»Teljesedet eme kívánságuk?«

»Jeruzsálem magas tanácsa Hyrcan elé járult és az elvakított fejedelemnek nyilvánvalóvá tették, hogy menthetlenül veszte van, ha Antipater és fiainak nagyra-vágyását még a hatalommal is növeli; már most is, mint fejedelmek rendelkeznek és még csak egy lépés, s a koronát is magukhoz ragadják.«

»Oh, e jós szavak! És mit tón Hyrcan?«

»Most már nem állhatott ellen és Herodest, egy bizonyos napon mint törvénysértőt a Szanhedrion elé idézte.«

»És megjelent Herodes?«

»Igen, ő megjelent, de fölösleges mondanom neked azt, hogy megtette a kellő intézkedéseket. Egy hadtestet rendelt Jeruzsálembé, hogy őt védelmezzék, megnyerté Syria római helytartójának pártfogását azzal, hogy azt állította, Ezechias a rómaiak ellensége volt és megöletéséért minden zsidó bíróság felmentette volna. A római helytartó ezért Hyrcanhoz irt és szigoruan ráparancsolt, hogy Antipater fiát mentse fel a vád alól. Oh, Hyrcan gyenge lelke ilyen parancsnak ellent nem állhatott és gyalázatos félelemmel engedelmeskedett neki. Megérkezett a kitűzött nap, Herodes megjelent a Szanhedrion előtt, de miként! Fejedelmi pompában, fenyegető kísérettel, büszkén, mint egy parancsnok . . .«

»És ezt túrték? . . .«

»Igen, szegényükre Ben Baruch. A vétkes gazember vakmerő kérdéseire mindenki hallgatott; Hyrcan, Hillel mind . . . senki sem nyitotta ki száját . . . Ekkor felforr bennem a vér, felugortam helyemről és mondtam: — Ti, a Szanhedrion tagjai és te király, láttátok már, hogy az, kit magatok elé idéztetek igazolás végett, ilyen öltözetben jelent volna meg? . . . Herodes, ki többszörös gyilkossággal van vádolva, biborban mutatja be magát, gondosan felsütött hajjal és fegyveresektől körülvéve. Ha mi a törvények szerint ítéletet mondunk fölötte, akkor erőszakkal fogja magát az alól kivonni és bennünket támad meg. Nem veszem senkinek sem rossz néven, ha saját érdekét a törvény érdeke fölé helyezi; hanem nektek és királyotoknak teszek szemrehányást, hogy ilyen igazságtalanságot túrtok. Tudjátok meg tehát, ha ti is mint Hyrcan szívességet akartok tenni, és ezen férfit nem büntetitek meg úgy, a mint azt megérdemli, Herodes ezért egykor titeket fog megfenyíteni, titeket és királyotokat!«

»Ellenállhattak-e szavaidnak? — »Mindenesetre megkezdtek a tárgyalást és a tett annyira beigazoltatott, annyi volt a megjelent tanu, hogy Herodes nem tudta magát védelmezni és biztos volt elítéltetése. A két jegyző már beirta a szavazók véleményét, midőn Hyrcan felállt és azt kívánta, hogy az ítélet kihirdetését más napra halasztásák. Könnyen felismertem, hogy mi rejlik e tervben. Én erre felálltam s elleneztem a halasztást. »Azt mondtam, ítéltetek és nem akarjátok az ítéletet végrehajtani: átkozni mertek, de az átkozottat megszöktetitek? Ez nagy merénylet. Mentsétek inkább fel, mert az ítéletet soha sem bocsátja meg nektek, ártalmatlanná pedig nem akarjátok őt tenni!« Ekkor felállott Hillel és ellenem szólott. Arra hivatkozott, hogy másnap joggal megmáshatja és kihirdetheti az ítéletet, azonban a Szanhedrion hatalmában áll azt megakadályozni, de nem felelős azért, hogy mi lesz a halasztás következménye. Szavazásra került a sor, és én egyedül maradtam, egész egyedül . . . Éjjel eltávozott Herodes a városból, de csendesesen, feltűnés nélkül, a bírák mind a halálukkal fizették meg, hogy egyáltalán ítélkezni mertek fölötte, Hillel és az én személyem kitevélével, a ki most itt vagyok . . .«

(Folytatása következik.)

ESZTERKA.

Szomorujáték négy fölvonásban.

— Írta: **Philippson Lajos.** —

— Fordította: **Haber Samu.** —

(Huszdik folytatás.)

Kilenczedik jelenet.

Az előbbieket, Katalin és Valentin előretörnek.

Katalin:

Igen, igen, zsidók a gyilkosok.
Saját szemünk előtt esett a bűn,
De nem segíthetünk a kis fiun már.
Gonosz zsidók, mernétek ezt tagadni?

Várnagy:

Ki vagy?

Katalin:

Alázatos cselédje, nagy
Uram. Nevem Kató s ez itt a férjem!
Volában orgonista. Szólj, Valentin

Valentin:

Való igaz, zsidók a gyilkosok.

Várnagy:

Beszéld el.

Katalin:

Oh, ehhez kevés beszéd kell.

Bántó dolog, sőt sirni késztető,
Miként kutyát saját ura ha megrak.
Uram meg én gyalog erdőbe mentünk
Bozót között korán keresni rózsát,
A várba hogy vigyük föl és urától,
Szokás szerint, nehány garast szerezzünk.
Dologba' egyszer oly hörgést, kiáltást
Neszelt fülünk, minő a gyermeké.
Felé sietve e zsidót találtuk
S e lányt, amint a süppedő havon
Beágyalák a vérevett fiúnak
Azon meleg tetemjét gödribe.
A szent atyának ezt hírül hozandó,
Mi eljövénk haza, de nem találtuk,
S midőn a tett helyére visszatértünk,
A hullá már mások kezébe' volt.
Valentin, úgy-e így esett?

Valentin:

Igy a'!

Márton atya:

A bűn lerí fehér ábrázatokról;
Imé, elállt a tettesek szava!

Várnagy (az asszonyhoz):

Bizton tudod: valóban ők azok?

Katalin:

Tudom, nem tévedek, föl ismerem,
Sötét szemét, fehér szakállát — —

Várnagy:

Találkozával velük talán elébb is?

Katalin:

Nem én, uram, hírük se járt felénk.

Várnagy:

A lábnyomok nagyobbak mint övéik.

Katalin:

Ugyan! Nagyobb sarut viseltek akkor —

Várnagy:

Akadtt nyom ott, mely Dóminikba vitt.

Katalin:

Az a mienk.

Várnagy:

Lovon szokástok járni?

Katalin:

A szent barát, ha néha ad lovat...

Várnagy:

Előbbi szód szerint, *gyalog* valátok.

Katalin:

Igaz, de csak először; ám utóbb
Sietve kaptunk szánra, hogy hamar
A tett helyén legyünk. Ugy-e, Valentin?

Valentin:

Ekép esett, valóba' szánra ültünk.

Várnagy (a hallgatókhoz):

Egy asszony azt vitatta, hogy övé
A gyermek és világra halva hozta —
Hol áll e nő, most rajt' a sor, beszéljen!
(Szünet.)

Ben József (vadul fölriadván):

Ah, György, magunkra hagysz te is a bajban!

Várnagy (Ben Himmelhez és Eszterkához):
Mit adtok erre válaszul, no halljuk!

Eszterka (föláll):

Beszélni szándokom, elérkezett
Idője Halni kész vagyok ugyan, de
A büntelen ne szálljon szóvalan
A sirba. Ej, birák, ne féljetek,
Ilyen gonosz, hamis tanúk után,
Kik így a vallomást pénzért teszik csak,
A szívetekre hatni nem remélek.
De nincs erő, mi győzni tudja lelkem,
Melynek a büntelen tudat a vértje.
Nem olvasatok-e a könyvekben,
A régi szürke mult irott szavában:
Hogy hajdanán keresztény is kevés volt
S pogány kezén fordult a nagy világ?
Csufolt, zavart, meg üldözött keresztény
Volt annyi akkor, mint ilyen zsidó most.
Pogány papoknak féktelen haragja
Rabul kutatva fogdosott keresztényt
S szerzett tanút, ki vallomást tesz arra,
Hogy látta ő, amint pogány fiu
Leány vérét vevé s ivá keresztény.
Előítéletes birák hamar
Fölültek és a büntelen keresztény
Lakolt halállal. Ej, valóba' hát
Jézus nem azt tanítá hogy szeresd
Megannyi embertársadat s hogy légy
Türelmes a felebarát iránt?
Midőn a vád keresztényt illetett,
S miatta őt ítélte el bíró
Jogos volt a panasz s helyes a döntés?
Feleljetek: van-e, ki mondja: Az!
S miként pogány birák előtt keresztény
Hamis tanúk szavára megriadtan
Állott — nem volt nehéz ezt észrevenni —
Ugy itt vagyunk mi most, zsidók, keresztény
Birák, előttelek. Mivel hitünkhez
Hivek maradtunk, ős apák hitéhez,
Kik életükkel álltak érte helyt,
Azért kigyúl a pap haragja újra,
S csak ontja ránk — mint hajdanán esett —
A sok csapást, a vádat és a megvett
Tanúk hamis beszédeit, hogy így
A kinhalált szerezze meg nekünk.

Márton atya:

Kiről merészelsz így beszélni, lány?

(Folytatása következik.)